

**37. Országos Tudományos Diákköri Konferencia
Állam- és Jogtudományi Szekció**

Budapest, 2025. március 24–26.

Rendező intézmény:
*Károli Gáspár Református Egyetem
Állam- és Jogtudományi Kar*

Állam- és Jog-
tudományi Szekció

**Az anyagi jogerőhatás tárgyi terjedelme a 6/2022.
Jogegységi határozat tükrében**

**Kézirat lezárásának dátuma:
2024. november 4.**

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	4
2. A jogerő fogalma.....	5
3. Az anyagi jogerőhatás	6
3.1. Az anyagi jogerőhatás pozitív és negatív irányú meghatározása	6
3.2. Az ítélet anyagi jogerőhatásra képes része.....	7
3.3. Az anyagi jogerőhatás tárgyi terjedelme általánosságban.....	8
3.3.1. Az anyagi jogerőhatás tárgyi terjedelme a Plós-z-Pp. szerint	8
3.3.2. Az anyagi jogerőhatás tárgyi terjedelme a rPp. és a Pp. alapján.....	9
4. A keresettel érvényesített jog meghatározása	10
4.1. A jogcím, érvényesíteni kívánt jog, keresettel érvényesített jog.....	10
4.2. A keresettel érvényesített jog keresetelméleti szempontból	11
4.3. A keresettel érvényesített jog fogalma a Pp.-ben.....	12
5. A marasztalási perek és az anyagi jogerőhatás	13
5.1. A marasztalási keresetek alapja, tárgya és tartalma	13
5.2. A kérelemhez kötöttség értelmezése marasztalási keresetek esetén	14
5.3. Az anyagi jogerőhatás tárgyi terjedelme marasztalási perekben.....	15
6. Részösszefoglalás.....	15
7. A Jogegységi határozatban megjelenő álláspontok és elemzésük	16
7.1. A többségi álláspont jogi érvelése.....	16
7.2. Kritikai észrevételek a többségi határozatra vonatkozóan	18
7.3. A különvéleményben megjelenő álláspont szerinti érvelés	20
7.4. Kritikai meglátások a különvélemény és az azt alátámasztó szakirodalom vonatkozásában	21
7.4.1. A különvélemény indokolásával kapcsolatos észrevételek.....	21
7.4.2. A különvélemény álláspontját alátámasztó szakirodalmi nézetek elemzése.....	24

8. A Jogegységi határozat hatása a Kúria gyakorlatára.....	27
8.1. A határozat elvi jelentőségű tételeinek alkalmazása a gyakorlatban	27
8.2. A Jpe.II.60.060/2023/7. számú jogegységi hatályú határozat.....	29
8.3. Összegzés a Jogegységi határozathoz kapcsolódó gyakorlat kapcsán	31
9. A Jogegységi határozat hatása a „próbaperekre”	32
10. De lege ferenda javaslat és záró gondolatok	34
10.1. De lege ferenda javaslat	34
10.2. Záró gondolatok	35
Felhasznált források	37
Jogforrások.....	37
Bíróági döntések	37
Irodalomjegyzék.....	37

1. Bevezetés

„Non debet, cui plus licet, quod minus est non licere.”

Ulp. D. 50.17.21.

A Magyar Közlöny 2023. évi 23. számában jelent meg a Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának 6/2022. Jogegységi határozata (Jpe.III.60.027/2022/15. szám; a továbbiakban: Jogegységi határozat), amely a követelésrész érvényesítése esetén az anyagi jogerőhatás érvényesülése kapcsán kimondja, hogy „[h]a a fél az anyagi jogból eredő követelésének csak egy részét érvényesíti, az ítélet jogereje nem terjed ki a nem érvényesített követelésrészre”. A határozathoz 14 bíró különvéleményt csatolt, melyben egyet nem értésüket fejezték ki a határozat rendelkező része és annak indokolása kapcsán.

A fentebb vázoltak alapján is látható, hogy a döntés helyessége meghozatala óta vitatott a témával foglalkozó jogászok között, az általa kimondott elvi tételnek pedig nagy jelentősége van a joggyakorlat számára. Bár a Kúria jogegységi határozatai az Alaptörvény 25. cikk (3) bekezdése alapján a bíróságok számára kötelezőek, ekként pedig a vita már a döntés Magyar Közlönyben történt közzététele óta eldöntöttnek látszik, mégis érdemes az alapjául szolgáló indokokat, az azzal szembeni ellenérveket megérteni és elemezni, ennek nyomán ugyanis jobban érthetővé válik az anyagi jogerőhatás természete és annak mélyebb perjogi és anyagi jogi összefüggései is.

Mindezekből adódóan dolgozatomban alapvetően az anyagi jogerőhatás, pontosabban annak tárgyi terjedelmének a követelésrészek érvényesítésével összefüggő természete vizsgálatát tűztem ki célul a 6/2022. Jogegységi határozat alapján. Az előbbieken megfogalmazott cél okán a dolgozat nem nyújtja az anyagi jogerőhatásra vonatkozó elméletek teljes összefoglalását, valamint nem terjed ki a különböző keresetjogi elméletek elemzésére a tágabb témával összefüggésben.

A célkitűzés ismertetéséből részben adódik dolgozatom felépítése is, melyben elsőként az anyagi jogerőhatás alapvető jellemzőit tárgyalom, különös tekintettel annak tárgyi terjedelmére, melyhez nélkülözhetetlen az anyagi jogerőhatás és a keresettel érvényesített jog közötti összefüggés feltárása is. A dolgozat második fő részében az első szerkezeti egységben feltárt összefüggések, és az ott megtett megállapítások alapján a Jogegységi határozatot és az abban foglalt különvéleményt elemzem, kiegészítve azt saját álláspontommal. A döntően dogmatikai szempontú elemzést követően a Jogegységi határozatnak a joggyakorlatra való hatását elemzem, majd a különvélemény által felvetett „próbaperek” problematikájához szeretnék támpontot adni. Dolgozatom végén *de lege ferenda* javaslat megfogalmazására is

kísérletet teszek a jövőbeni jogalkalmazásbeli bizonytalanságok feloldása érdekében. Ezúton nyilatkozom, hogy kutatásom során és dolgozatomban mesterséges intelligencia alapú szoftvert semmilyen formában nem használtam fel.

2. A jogerő fogalma

Az anyagi jogerőhatás dogmatikai kérdéseinek tárgyalását megelőzően röviden szükséges áttekinteni a bírósági határozatok joghatásainak, valamint a jogerő tanának általános jellegű kérdéseit.

A bírósági határozatokhoz többféle joghatás kapcsolódik, melyek közül a legjelentősebbek a kötőerő és a jogerő. A kötőerő a nem jogerős bírósági határozatokhoz fűződő joghatás, mely a bíróság saját határozatához való kötöttségét jelenti.¹

A jogerő egyfajta „minősített kötőerőt” jelent, mely a kötőerőnél magasabb fokú joghatást biztosít a bírósági határozatoknak.² A jogerő tehát az egyszerű kötőerőnél erősebb joghatást jelent, amelyet tartalmilag a hozzá kapcsolódó egyéb joghatások összességéként fogalmazhatunk meg. Ezek a fő joghatások a megtámadhatatlanság és a véglegesség, melyek alapján a jogtudományban gyakran alaki és anyagi jogerő között tesznek különbséget.³

A határozatok megtámadhatatlansága, vagyis az alaki jogerő azt jelenti, hogy a határozat nem támadható meg rendes perorvoslat keretében. A hatályos Pp. 358. §-a ezt a megtámadhatatlanságot tekinti a határozat jogerejének, melyhez képest a Pp. rendszere az anyagi jogerőhatást a jogerő egyik joghatásaként kezeli,⁴ visszatérve ezzel a II. világháborút megelőző jogtudományi állásponthoz.⁵

Az anyagi jogerőhatást a bírósági határozat jogerejének egyik legfontosabb joghatásaként foghatjuk fel az előzőekben kifejtettek alapján, mely a döntések véglegességét biztosítja. Ez a véglegesség azt jelenti, hogy a határozatban foglalt döntést a felekre nézve végérvényesen irányadónak kell tekinteni a jövőben az érvényesített jog tekintetében, valamint

¹ L. Névai-Szilbereky 1974, 421. Ennek megfelelően rendelkezik a hatályos jogban a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban Pp.) 357. §-a is.

² Kengyel 2014, 365., Névai-Szilbereky 1974, 422.

³ L. Névai-Szilbereky 1974, 423-424. Idézett szerzők a jogerő joghatásai közé sorolják a végrehajthatóságot is, ezt azonban vitatja Farkas 1976, 25. Tekintettel arra, hogy jelen dolgozat témája az anyagi jogerőhatás elemzése, ebben a kérdésben nem tartom szükségesnek állást foglalni.

⁴ Ebben a tekintetben a Pp. eltér a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: rPp.) által követett felfogástól, mely (alaki) jogerő és anyagi jogerő felosztást alkalmazott, ezzel egyértelművé téve, hogy a Pp. az anyagi jogerőhatást a jogerőhöz kapcsolódó joghatásként fogja fel (Zaicsek 2018, 1512.).

⁵ L. Magyary-Nizsalovszky 1939, 471.

azt, hogy ahhoz a bíróságok is kötve vannak.⁶ Az anyagi jogerőhatás tehát *res iudicata* hatást hoz létre, mely kizárja, hogy ugyanazok a felek, ugyanazon ténybeli alapból származó ugyanazon jog iránt keresetet indíthassanak, vagy az elbírált jogok vitássá tehessék [rPp. 229. § (1) bek.; Pp. 360. § (1) bek.].

Mindezek alapján tehát a jogerő a bírósági határozatoknak azt a tulajdonságát jelenti, melynek következtében rendes jogorvoslat ellenük nem vehető igénybe, ennek okán pedig meg nem változtatható, végleges módon rendezik a felek viszonyát, amely rendezéshez minősített kötőerő járul más bíróságok felé. Összegezve tehát „jogerőn a bírósági határozat [...] megtámadhatatlanságát és az ehhez járuló irányadó voltát értjük.”⁷

3. Az anyagi jogerőhatás

3.1. Az anyagi jogerőhatás pozitív és negatív irányú meghatározása

A jogerős bírósági határozathoz⁸ fűződő legfontosabb joghatás tehát az anyagi jogerőhatás, amely a döntés véglegességét biztosítja. Ebben a körben a határozat irányadó volta és vitathatatlansága jelenik meg, melyet a szakirodalom az anyagi jogerőhatás pozitív és negatív hatásaként ír le.⁹

A Pp. – a rPp. rendelkezéseihez hasonlóan – az anyagi jogerőhatás negatív hatását szabályozza, amikor a 360. § (1) bek.-ben kimondja, hogy a „keresettel [...] érvényesített jog tárgyában hozott ítélet jogereje kizárja, hogy ugyanabból a tényalapból származó ugyanazon jog iránt ugyanazok a felek – ideértve azok jogutódait is – egymás ellen új keresetet indíthassanak, vagy az ítéletben már elbírált jogot egymással szemben egyébként vitássá tehessék”. Ezzel a Pp. az ítélet vitathatatlanságát, vagyis az anyagi jogerőhatás negatív hatását teszi szabályozása tárgyává. Az anyagi jogerőhatás negatív hatása ítélt dolgot (*res iudicata*) eredményez, amelynek következtében egyik fél sem teheti sikerrel újabb per tárgyává az ítéletben már elbírált jogot.¹⁰ A Pp. rendelkezése alapján a jogerős ítélet félazonosság, tényazonosság és jogazonosság fennállása esetén jelent ítélt dolgot egy újabb per vonatkozásában.¹¹

⁶ Névai-Szilbereky 1974, 424.; Farkas 1976, 23.

⁷ Gátos 2010, 851.

⁸ A Pp. megfogalmazása alapján anyagi jogerőhatás az ítélethez kapcsolódik, azonban a törvény egyéb rendelkezései alapján más jogerős határozatok is rendelkeznek anyagi jogerőhatással (ezekre nézve l. Zaiczek 2018, 1520.).

⁹ Gaár II. 1911, 28.; Farkas 1976, 86.; Gátos 2010, 854.; Kengyel 2014, 367; Zaiczek 2018, 1518.

¹⁰ Magyary-Nizsalovszky 1939, 471., Gátos 2010, 854.

¹¹ Kengyel 2014, 367.

Az anyagi jogerőhatás negatív hatásából következtet a jogtudomány annak pozitív hatására, mivel a Pp. kizárólag az előbbire nézve ad szabályozást. E következtetések alapján az anyagi jogerőhatás pozitív hatása a jogerős ítélet irányadó voltát jelenti,¹² mely alapján a jogerős ítélet bíróságot és a feleket is köti, az ítéletet a bíróság annak meghozatalát követően köteles alapul venni későbbi döntései során.¹³ Ez az irányadó jelleg vezethető le a vitathatatlanságból, hiszen ha a jogerős ítélet ítélt dologként kizárja az azzal elbírált jog vitatását, abból az következik, hogy az ítéletben foglaltakat megfelelően alapul kell venni egy későbbi eljárás során, mivel azok már nem tehetők vitássá a bíróság előtt.

3.2. Az ítélet anyagi jogerőhatásra képes része

Az eddigiekben kifejtettek alapján tehát az anyagi jogerőhatás lényege, hogy általa az ítéletben foglaltak a bíróságra és a felekre irányadónak tekintendők (pozitív hatás), valamint az, hogy fél-, tény, illetve jogazonosság esetén kizárja az ítélt dolog újabb perben történő vitatását a felek (és jogutódaik) részéről (negatív hatás). Ezek alapján elsőként arra a kérdésre szükséges választ adni, hogy az ítéletnek mely része rendelkezik anyagi jogerőhatással, vagyis melyek azok az elemei, amelyeknek vitatása kizárt és amelyeket a későbbiekben irányadónak kell tekinteni. E kérdés vizsgálata egyben az anyagi jogerőhatás tárgyi terjedelme vizsgálatának formális megközelítése is.¹⁴

A felvázolt kérdésben a szakirodalmi álláspontok nem egyeznek meg egymással. Magyary Géza megközelítése alapján az ítélet teljes terjedelmében, indokolással együtt emelkedik jogerőre, az anyagi jogerőhatás fentebb kifejtett következményei azonban csak a rendelkező részhez fűződnek.¹⁵ Ezen álláspont ellen érvel Sárffy Andor, akinek álláspontja szerint az említett megkülönböztetést szükséges elhagyni, mivel a polgári perrendtartásról szóló 1911. évi I. törvénycikk (a továbbiakban: Plósz-Pp.) releváns 411. §-a nem különböztet rendelkező rész és indoklás között a jogerőhatás szempontjából, az annyit mond ki, hogy az ítélet annyiban képes jogerőre, amennyiben a keresettel érvényesített jog felől határoz. Sárffy érvelése szerint ebből az következik, hogy az anyagi jogerő(hatás) az ítéletnek ahhoz a részéhez fűződik, amely a „kereseti jogalap helytálló vagy helyt nem álló voltát megállapítja”, hozzátéve, hogy ez leggyakrabban az indoklásban található.¹⁶ A két álláspont között teremt átmenetet Nizsalovszky Endre, akinek álláspontja szerint rendelkező rész alatt értendő az ítéletnek minden

¹² Farkas 1976, 86.

¹³ Gátos 2010, 854.

¹⁴ Zaiczek 2018, 1524.

¹⁵ Magyary–Nizsalovszky 1939, 470-471.

¹⁶ Sárffy 1934, 74.

olyan eleme, amely megfelel a Plósz-Pp. 411. §-nak, ebből adódóan pedig Magyary álláspontját materiális értelmezésként kell felfogni.¹⁷ Ezen álláspontnak feleltethető meg Schönvitzky Bertalan felfogása, mely szerint: „[a] keresettel érvényesített jog feletti döntés emelkedik jogerőre akár a rendelkezésben, akár az indokolásban foglaltatik az”.¹⁸

Kovács Marcel összefoglalása szerint mindaz, ami „nem a kereseti kérelemnek eldöntése, [...] az csak indokul van felemlítve, de eldöntését a felek nem célozták, ez a per tárgya nem volt és csak szükségből lett perbe vonva.”¹⁹

A röviden elemzett álláspontok alapján véleményem szerint az anyagi jogerőhatás az ítéletnek a keresettel érvényesített jogról való döntéséhez fűződik, ez pedig azt jelenti, hogy az ítélet rendelkező részében foglaltak és az indokolásnak azon elemei képesek az anyagi jogerőhatásra, amelyek a keresettel érvényesített jogról döntenek.²⁰

3.3. Az anyagi jogerőhatás tárgyi terjedelme általánosságban²¹

A formális megközelítést követően tartalmi szempontból szükséges vizsgálni, hogy pontosan mire terjed ki az ítélet anyagi jogerőhatása, vagyis, hogy mi az anyagi jogerőhatás tárgyi terjedelme. E kérdés vizsgálatához elsőként a Plósz-Pp., a rPp. és a Pp. normaszövegének elemzése, majd a tételes jogból levezetett megállapítások perjogtudományi értékelése szükséges, amely által általános jellemzés adható az anyagi jogerőhatás tárgyi terjedelméről.

3.3.1. Az anyagi jogerőhatás²² tárgyi terjedelme a Plósz-Pp. szerint

A Plósz-Pp. 411. §-a szerint „[a]z ügy érdemében hozott ítélet csak annyiban válik jogerőssé, amennyiben a keresettel érvényesített jog iránt határoz”.²³ A törvény Kovács Marcel által írt kommentárja szerint az anyagi jogerő hatása az, hogy kizárja a megítélt jog újbóli érvényesíthetőségét. E hatás előfeltétele a jog és a felek azonossága azzal, hogy a jog azonosságát az anyagi jogi minősítés, a kérelem és az annak alapjául szolgáló tényalap határozza meg.²⁴ Ezen értelmezés szerint az anyagi jogerőhatás a keresettel érvényesített jogról döntő bírósági határozathoz fűződik, terjedelme pedig az érintett jognak a keresettel

¹⁷ Magyary–Nizsalovszky, 1939, 472.

¹⁸ Schönvitzky 1933, 521.; lényegében egyező álláspontot képvisel Farkas 1976, 74. A rPp.-re vonatkozóan ugyanez az álláspont jelenik meg Névai–Szilbereky 1974, 427.-nél is.

¹⁹ Kovács 1928, 855.

²⁰ Későbbi munkájában már lényegileg azonosan fogalmaz Schönvitzky Bertalan is. (Schönvitzky 1938, 245.)

²¹ Meg kell említeni, hogy az anyagi jogerőhatás teljes elemzéséhez hozzátartozik a személyi terjedelem vizsgálata is, mivel azonban ez nem függ össze szorosan a dolgozat témájával, a kifejtésétől eltekintek.

²² A Plósz-Pp.-hez kapcsolódó szakirodalom még anyagi jogerőként hivatkozott a jogintézményre, a dolgozat szempontjából azonban, az egyértelműség érdekében, a hatályos Pp. terminológiájának használata indokolt.

²³ Ezzel egyezően fogalmazta meg az anyagi jogerőhatás tárgyi terjedelmét a Szakértői Javaslat 269. § (1) bek. is.

²⁴ Kovács 1928, 850.

értékesített részéhez (terjedelméhez) igazodik.²⁵ Sárffy Andor is megerősíti, hogy anyagi jogerőhatásra csak az az ítélet képes, amely a „kereseti jog felett dönt”.²⁶ Ebből következően megállapítható, hogy perjogtudományi szempontból az anyagi jogerőhatás tárgyi terjedelme a Plósz-Pp. időszakában – a törvény rendelkezéseivel összhangban – a keresettel értékesített jogról való döntéshez igazodott.²⁷

3.3.2. Az anyagi jogerőhatás tárgyi terjedelme a rPp. és a Pp. alapján

A Plósz-Pp. megfogalmazásától eltérően a rPp. 229. § (1) bek. anyagi jogerő alatt az anyagi jogerőhatás negatív hatását fogalmazta meg, a törvény a következő rendelkezést tartalmazza: „[a] keresettel értékesített jog tárgyában hozott ítélet jogereje kizárja, hogy ugyanabból a tényalapból származó ugyanazon jog iránt ugyanazok a felek – ideértve azok jogutódait is – egymás ellen új keresetet indíthassanak, vagy az ítéletben már elbírált jogot egymással szemben egyébként vitássá tehessék”. Kiegészítéssel ugyan, de ezt a meghatározást vette át a Pp. 360. § (1) bek. A Plósz-Pp. és az újabb perrendtartásokat normaszövegeit összevetve megállapíthatjuk, hogy mindegyiknek részét képezi a keresettel értékesített jog, valamint a bírósági döntésre való utalás.²⁸ A rPp. és a Pp. szövegében megjelenik az anyagi jogerőhatás negatív hatása körében már említett fél-, tény- és jogazonosság,²⁹ amelyek közül utóbbi kettő értékelhető az anyagi jogerőhatás tárgyi terjedelmének körében.

A normaszintű elemzést követően szükséges a jogirodalmi álláspontokat is megvizsgálni abban a kérdésben, hogy pontosan mit is fog át, mire terjed ki az anyagi jogerőhatás. A Németh János–Kiss Daisy kommentár alapján az anyagi jogerő(hatás) tárgyi terjedelme a jog azonosságát és a tényalap azonosságát feltételezi.³⁰ Bacsó–Beck–Móra–Névai alapján a jogerő tárgya a keresettel értékesített jogról való döntés, terjedelme pedig az értékesített joghoz és az annak alapjául szolgáló tényalapra terjed ki.³¹ Névai–Szilbereky könyve a keresettel értékesített jog rövid elemzését követően pedig megállapítja, hogy az

²⁵ Kovács 1928, 858.

²⁶ Sárffy 1946, 328.

²⁷ A Plósz-Pp. által kijelölt tárgyi terjedelem jelenik meg a rPp. Szilbereky–Névai kommentárjában is, amely kifejti, hogy az ítélet annyiban emelkedik jogerőre, amennyiben a keresettel értékesített jog tárgyában határoz (Novák 1967, 779.).

²⁸ A Plósz-Pp.-ben a „határoz” szó, a rPp. és a Pp. szövegében pedig az „elbírált jog” kifejezés utal arra a bírói döntés szükségességére.

²⁹ Ezek a követelmények a Plósz-Pp. vonatkozásában a bírói gyakorlat és a jogirodalom által nyertek kidolgozást (l. Magyar–Nizsalovszky 1939, 476.).

³⁰ Gátos 2010, 856.

³¹ Bacsó–Beck–Móra–Névai 1962, 318-319.

ítélet jogerejének tárgyi keretei a kereseti tényállást, az abból származó jogot és az arra alapított kereseti kérelmet, valamint az ezek tárgyában hozott bírósági döntést együttesen fogják át.³²

A fentiek alapján tehát, a normaszövegekből és a jogtudományi értelmezésekből adódóan az anyagi jogerő tárgyi terjedelmét álláspontom szerint úgy foglalhatjuk össze, hogy az a *keresettel érvényesített jogról* szóló *döntéshez* igazodik, kiterjedve a keresettel érvényesített jog alapjául szolgáló *tényekre* is.

Az imént adott meghatározásból, de a hivatkozott normaszövegekből és azok értelmezéséből is egyértelmű, hogy az anyagi jogerőhatás tárgyi terjedelmének megállapításakor kiemelt jelentősége van a *keresettel érvényesített jognak*³³ és az arról szóló *döntésnek*.³⁴ E kettő elemzése tehát elengedhetetlen az anyagi jogerőhatás tárgyi terjedelmének pontos megállapításához, ekként pedig a Jogegységi határozathoz csatolt különvéleményben felhívott ellenérvek pontosabb megértéséhez és megválaszolásukhoz.

4. A keresettel érvényesített jog meghatározása

4.1. A jogcím, érvényesíteni kívánt jog, keresettel érvényesített jog

A keresettel érvényesített jog tárgyalásakor elsőként a jogcím és az érvényesíteni kívánt jogkérdésére szükséges kitérni, mivel a hazai perjogi irodalomban számos szerző alkalmazta e fogalmakat, több esetben egymástól igen eltérő módon is.³⁵

Haupt Egon álláspontja szerint a kereset jogcíme az érvényesíteni kívánt jogot jelenti, melyhez a bíróság kötve van.³⁶ Kovács László ehhez képest a jogcím fogalmát valamely jogcselekmény céljával azonosítja, elkülönítve tőle a jogalapot, mely alatt az alanyi jogot keletkeztető tényeket, jogcselekményeket érti.³⁷ A jogcím kérdésében – éppen a konszenzus hiányára is hivatkozva – Éless Tamás és Parlagi Mátyás úgy foglal állást, hogy e fogalom perjogban való alkalmazása kerülendő.³⁸ Előbbi szerző és Döme Attila álláspontja szerint a bíróság nem az érvényesíteni kívánt joghoz, hanem az érvényesített joghoz van kötve, ebben a körben pedig meghatározzák e fogalmakat a rPp. vonatkozásában. E meghatározás szerint az

³² Névai–Szilberek 1974, 426. Szinte szó szerint ezzel egyezően állapítja meg a jogerő tárgyi kereteit Kiss 2014, 738. (A jogerő tárgyi keretei alatt az anyagi jogerőhatás tárgyi terjedelme értendő a dolgozatom megközelítése alapján.)

³³ A keresettel érvényesített joggal összefüggésben ugyancsak jelentőségük van az annak alapjául szolgáló tényeknek.

³⁴ Már most szükséges előrevetíteni, hogy a döntés elemzése körében elsődleges jelentőséggel a döntés korlátai bírnak, mivel azok jelölik ki annak határait.

³⁵ Az említett álláspontok hosszabb összefoglalását adja Pákozdi 2015, 49-51.

³⁶ Haupt 2000, 609.

³⁷ Kovács 2003, 553.

³⁸ Éless–Parlagi 2014, 355.

érvényesíteni kívánt jog a keresetlevélben feltüntetett, individualizált jogot, a keresettel érvényesített jog pedig az első tárgyaláson előadott, ekképpen pedig rögzült jogállítást jelenti.³⁹

A fentebb röviden tárgyaltak okán álláspontom szerint a jogcím fogalma a perjogban nem alkalmazható megfelelő bizonyossággal, így azt dolgozatomban sem használom. Az érvényesíteni kívánt jog és a keresettel érvényesített jog elhatárolása körében Éless és Döme lényegileg a Plósz-Pp.-ből⁴⁰ eredő elhatárolást értelmezi a rPp. vonatkozásában, álláspontjuk szerint a kereset „előadottsága”, vagyis rögzülése az, amely érvényesítetté teszi a jogot. A Pp. vonatkozásában álláspontom szerint az érvényesíteni kívánt jog rögzülése a keresetlevél bírósággal való közlésével áll be, mivel ezen időpont után a felperes már csak keresetváltoztatás útján változtathatja meg a keresetlevélben állított jogot. Ezt az értelmezést támasztja alá az is, hogy az alperesnek írásbeli ellenkérelmében fel kell tüntetnie anyagi jogi kifogását [Pp. 199. § (2) bek. b) pont ba) alpont], amely a törvény szerint a keresettel érvényesített jogra vonatkozik [Pp. 7. § (1) bek. 1. pont]. Mindezek alapján arra következtethetünk, hogy a hatályos Pp. rendszerében az érvényesíteni kívánt jog a keresetlevél előterjesztésével válik keresettel érvényesített joggá.

4.2. A keresettel érvényesített jog keresetelméleti szempontból

A magyar perjogi irodalomban megkülönböztetik a keresetek alanyát, címzettjét, alapját, tárgyát és tartalmát,⁴¹ mely elemek közül az anyagi jogerőhatás tárgyi terjedelme szempontjából az utóbbi három elem értékelése szükséges.

A kereset tartalma a bírósághoz intézett határozott kérelem, melyben a fél marasztalást, valamilyen megállapítást vagy jogalakítást kér a bíróságtól, valamint a kérelem jelöli ki az eljárás és a bírói döntés kereteit.⁴² A kereset tárgyát az érvényesíteni kívánt jog képi, melyen a fél azon alanyi jogát értjük, amelynek védelme iránt keresetet indított a bíróság előtt. Ezzel összefüggésben a kereset alapját azok a tényállítások alkotják, melyek – valóságuk bizonyítása esetén – a kereset tárgyául szolgáló alanyi jog fennállását megalapozzák.⁴³

A fent röviden vázolt összefüggésrendszer alapján a keresettel érvényesített jog az érvényesíteni kívánt joggal, vagyis a kereset tárgyával áll kapcsolatban, álláspontom szerint a keresettel érvényesített jog az érvényesíteni kívánt jog említett rögzülésével jön létre, így az

³⁹ Éless–Döme 2014, 65-67.

⁴⁰ A Plósz-Pp. rendszerében a felperesnek a keresetében az érvényesíteni kívánt jogot kellett megjelölnie, ettől azonban a perfelvételi tárgyaláson keresete előadásakor eltérhetett, így az ekkor előadott keresettel vált a megjelölt, érvényesíteni kívánt jog érvényesített joggá, ezt követően keresetváltoztatásnak lehetett csak helye (Kovács 1928, 414; 520-521; 547.)

⁴¹ Névai–Szilbereky 1974, 295.; Kengyel 2010, 487-489.; Ébner 2018, 626.

⁴² L. Kovács 1928, 414., valamint a későbbiekben kifejtetteket.

⁴³ Névai 1967, 462-464; Névai–Szilbereky 1974, 296-297.; Kengyel 2010, 488.

értékesíteni kívánt jog alapjául állított tények bizonyítása szükséges a keresettel értékesített jog fennállásának bizonyításához is. Mindennek rövid vizsgálata azért volt szükséges, mert ezek alapján véleményem szerint igazolható, hogy az anyagi jogerőhatás tárgyi terjedelmének vizsgálatakor az „ugyanazon tényalapból származó ugyanazon jog iránt” fordulat lényegében a kereset alapjának és tárgyának vizsgálatát írja elő a jogalkalmazó számára.⁴⁴

4.3. A keresettel értékesített jog fogalma a Pp.-ben

A keresettel értékesített jog fogalmát a Pp. 7. § (1) bek. 11. pontjában, az értelmező rendelkezések között találjuk, mely szerint a keresettel értékesített jog „az az alanyi jog, amelynek értékesítését anyagi jogi jogszabály biztosítja”. E fogalom pontosítására tesz javaslatot Völcsy Balázs, aki az „értékesítésének lehetőségét” fordulat beiktatásával tenné egyértelműbbé a fogalom jelentését.⁴⁵ Az említett szerző kitér arra is, hogy dogmatikai szempontból aggályosnak tartja az értelmező rendelkezés beiktatását. Saját álláspontom szerint is problémás a keresettel értékesített jog értelmező rendelkezésként történő megfogalmazása. A jogtudomány nem állít többet a keresettel értékesített jogról annál, hogy az lényegileg a keresetben megjelölt, értékesíteni kívánt jognak feleltethető meg, annak a rögzült állapota. Az értékesíteni kívánt jog a felperes alanyi joga, amelynek vonatkozásában jogvédelmet kér a bíróságtól. Véleményem szerint a javasolt módosítással sem mondana többet a fogalom annál, minthogy a keresettel értékesített jog egy anyagi jogi jogszabály⁴⁶ által biztosított alanyi jog. Ennek azonban a kifejtettek okán az értékesíteni kívánt jogra is igaznak kell lennie, így a jogalkotónak, álláspontom szerint, az értékesíteni kívánt jogot kellett volna meghatároznia.

Az értékesíteni kívánt jog meghatározása azért is lett volna szerencsésebb, mert a Pp. 170. § (2) bek. b) pontja alapján a keresetlevélben fel kell tüntetni az értékesíteni kívánt jogot a jogalap megjelölése útján. Mindebből nyilvánvaló, hogy a jogalappal elsődlegesen az értékesíteni kívánt jog áll kapcsolatban. A jogalkotó ennek ellenére az értelmező rendelkezések között a kapcsolatot a keresettel értékesített jog és a jogalap között teremtette meg. E két említett körülményből szintén arra következtethetünk, hogy a keresettel értékesített jogról a keresetben tett jogállítás véglegessé válását követően lehet szó, egyéb különbség közte és az értékesíteni kívánt jog között nincsen.

⁴⁴ Ez az állítást támasztja alá a Pp. 176. § (1) bek. d) pontja is, mely már a keresetlevél bíróság általi vizsgálata körében is lehetővé teszi annak visszautasítását, ha a felek között ugyanabból a ténybeli alapból származó ugyanazon jog iránt indított más per tárgyát már jogerősen elbírálták. A bíróság ebben a kérdésben pusztán a keresetlevél alapján a kereset alapjának és tárgyának vizsgálatát követően tud csak dönteni.

⁴⁵ Völcsy 2021, 484.

⁴⁶ Ez az anyagi jogi jogszabály (illetve annak konkrét rendelkezése) a Pp. fogalomhasználatában a jogalap [7. § (1) bek. 8. pont].

Összefoglalva tehát a keresettel érvényesített jogon – egyszerűsítve a Pp. fogalmát, de a jogtudományi értelmezéssel összhangban – azon alanyi jogot értjük, amelyre tekintettel a bíróságtól jogvédelmet kértek.

5. A marasztalási perek és az anyagi jogerőhatás

Mivel a dolgozatomban elemzett Jogegységi határozat tárgyát a követelésrészek érvényesítése iránt indított perek, vagyis marasztalási perek képezték, ezért szükséges az eddigi általános érvényű megállapításokat a marasztalási keresetekre és perekre értelmezni.

5.1. A marasztalási keresetek alapja, tárgya és tartalma

A fentebb megfogalmazottakkal összhangban tehát szükségesnek mutatkozik a marasztalási keresetek elméleti jellemzőinek feltárása is, a dolgozatban korábban kifejtettek okán ugyanis a keresetek alapja, tárgya és – ahogyan a következőkben látszik majd – tartalma meghatározó jelentőséggel bír az anyagi jogerőhatás tárgyi terjedelme szempontjából.

A rPp. meghatározása alapján „[m]arasztalásra irányuló kereseti kérelemnek csak lejárt követelés érvényesítése végett van helye” [122. § (1) bek.], ezzel lényegében egyezően rendelkezik a Pp. 172. § (1) bek., amikor kimondja: „[m]arasztalásra irányuló kereseti kérelem csak lejárt követelés érvényesítése iránt terjeszthető elő”. A törvényi fogalom tehát keresetelméleti szempontból a marasztalásra irányuló keresetek tartalmát, a kérelmet határozza meg. E keresetek tartalma a bírósághoz intézett kérelem az alperes valamely lejárt követelésnek⁴⁷ megfelelő magatartásra való kötelezésére. A marasztalási kereset tárgya ennek megfelelően valamely alanyi jogból vagy anyagi jogi jogviszonyból származó követelés, alapja pedig a felperes jogát és az alperes kötelezettségét (és ennek megsértését) alátámasztó tények.⁴⁸

A keresetelméleti fogalmakat összekapcsolva – és egyszerűsítve – tehát a marasztalási keresetekben a felperes valamely megsértett alanyi jogából fakadó követelését állítja a kereset tárgyául az ezt alátámasztó (jogi) tények állításával. E kettőből következik kereseti kérelme, az alperes követelésnek megfelelő magatartásra való kötelezése.

⁴⁷ Ez alatt értve természetesen a követelésrészek érvényesítését is, hiszen a jogtudományban a római jog óta elfogadott elv, hogy akinek joga van a többhöz, annak joga van a kevesebbhez is (vö. a bevezetésben idézett Ulp. D. 50, 17, 21. fragmentummal).

⁴⁸ Bacsó–Beck–Móra–Névai 1962, 208.; Névai 1967, 473.; Névai–Szilbereky 1974, 300.

5.2. A kérelemhez kötöttség értelmezése marasztalási keresetek esetén

A 3.3.2. alatt kifejtettek alapján az anyagi jogerőhatás tárgyi terjedelme a keresettel érvényesített jogról szóló döntésre terjed ki. Ebből adódóan a döntés formai elemzésén túl annak a vizsgálata is szükséges, hogy pontosan mire terjed vagy terjedhet ki a bíróság döntése. Ezt a szempontot a kérelemhez kötöttség elemzésével szükséges vizsgálni. Mivel a követelésrész érvényesítése iránti perek marasztalási perek, ezért a döntés kereteit a dolgozat vonatkozásában kifejezetten ezekre a perekre vonatkozóan szükséges elemezni és értékelni.

A Pp. a rPp.-vel azonos módon szabályozza a bíróság kérelemhez kötöttségét, kimondja, hogy „a bíróság [...] a felek által előterjesztett kérelmekhez és jognyilatkozatokhoz kötve van” [Pp. 2. § (2) bek., rPp. 3. § (2) bek.]. Ezen rendelkezés – a rendelkezési elv részeként – biztosítja a felek számára annak lehetőségét, hogy kijelöljék a bíróság előtt lefolytatandó jogvitájuk kereteit, egyúttal korlátot is jelent a bíróság érdemi döntései számára.⁴⁹ E korlát jelenik meg a Pp. 342. §-ában, mely kimondja, hogy az érdemi döntés nem terjedhet túl a kereseti a kérelmen,⁵⁰ valamint, hogy az nem terjedhet ki olyan jogra, amelyet a fél perben nem állított. Ez azt jelenti, hogy a bíróság nemcsak a fél kérelméhez, hanem az általa érvényesített joghoz is kötve van.⁵¹

Az imént leírtak a marasztalási perek szempontjából értelmezésem szerint azt jelentik, hogy a bíróság a kötve van a fél kérelméhez, vagyis a keresetéhez, melyen sem annak tartalma (kereseti kérelem) sem tárgya (érvényesíteni kívánt majd érvényesített jog) tekintetében nem terjeszkedhet túl döntésében. Mivel az érvényesített jog alapjául az alanyi jogot megnyitni képes tények szolgálnak, ezért a bíróság döntése logikailag olyan tényekre sem terjedhet ki, amelyek nem a keresettel érvényesített jogot és az abból fakadó, a pernek keretet adó kérelmet alapozzák meg. Éppen ezért tekinthető helyesnek a Szakértői Javaslat 253. § (1) bekezdése, mely kimondta, hogy a per érdemében hozott döntés nem terjedhet túl a kereseten.⁵² Mivel a rendelkezési elv egyben azt is jelenti, hogy általa a felek maguk határozhatják meg a jogvita kereteit,⁵³ ezért marasztalási perek esetén a bíróság, álláspontom szerint, követelésrész érvényesítése esetén is csak a kérelem, azaz a kereset korlátai között dönthet az érvényesített jogról és a kereseti kérelemről.

⁴⁹ Bajory 1976, 1038.; Orosz 2018, 1464.

⁵⁰ Ezzel egyezően rendelkezett a kérelem vonatkozásában a Plósz-Pp. 394. § és a rPp. 215. § is.

⁵¹ Orosz 2018, 1467.

⁵² Lényegileg ezzel egyező eredményre vezet, hogy a Pp. a bíróság kérelemhez és érvényesített joghoz kötöttségét egyaránt kimondja, mivel a kereset tárgya és tartalma nem függetleníthető az ezek alapjául szolgáló tényektől sem.

⁵³ Németh 2010, 71.

5.3. Az anyagi jogerőhatás tárgyi terjedelme marasztalási perekben

Amint azt korábban is említettem, az anyagi jogerőhatás tárgyi terjedelme szempontjából a normaszöveg alapján a *keresettel érvényesített jogról* szóló *döntésnek* van jelentősége, hiszen az anyagi jogerőhatás az ugyanazon tényalapból származó ugyanazon jog iránti perindítást zárja ki. Mindezek mellett azonban a peres eljárás, ekként pedig a *döntés* korlátait a fél kérelme, így az általa állított tények, az azokból eredő jog és az ezek folyományaként a bírósághoz intézett kereseti kérelem jelölik ki. Ennek alapján tehát a bíróság keresettel érvényesített jogról való döntése sem terjeszkedhet túl azokon a kereteken, amelyek a kérelemhez kötöttségből vezethetők le.

Fontos megemlíteni, hogy a Pp. lényegében változtatás nélkül átvette a rPp. anyagi jogerőről alkotott szabályát miközben a megelőző perrendtartásokkal együtt a kéttagú helyett háromtagú pertárgyfogalmat vezetett be, melyben a fél általi jogi minősítés, az érvényesített jog is köti a bíróságot.⁵⁴ A problémát az okozza, hogy a keresettel érvényesített jog értelmezése az új pertárgyfogalomnak megfelelően a fél által tett jogállításhoz kapcsolódik, miközben a hagyományos perjogi irodalom még annak értelmezési körébe vonta a kereseti kérelmet is az anyagi jogerőhatás vonatkozásában.⁵⁵ Véleményem szerint azonban ennek ellenére is helytállónak tekinthető Gaár Vilmos azon megállapítása, amely alapján: „a perbe vitt jog [...] a kereseti kérelem határai között válik ítélt dologgá”,⁵⁶ vagyis bár a bíróság a keresettel érvényesített jog tárgyában dönt, e döntés korlátja továbbra is a kereseti kérelem és az érvényesített jog, az azok alapjául szolgáló tényekkel együtt, melyekhez a bíróság az eljárás és a döntés során is kötve van. Ezt a tételt másképpen úgy fogalmazhatjuk meg, hogy a bíróság döntésének tárgya a keresettel érvényesített jog, amelyet az alapjául szolgáló tények és a belőle fakadó kereseti kérelem határolnak be.

6. Részösszefoglalás

A Jogegységi határozatban megjelenő álláspontok érveinek elemzését megelőzően célszerű összefoglalni a dolgozat főbb megállapításait a követelések érvényesítése iránt indított marasztalási keresetek vonatkozásában.

⁵⁴ Ébner 2018, 645-646.; ennek szükségességét hangsúlyozta még a rPp. joggyakorlatára vonatkoztatva Haupt 2003, 742. is.

⁵⁵ Erre I. Gaár II. 1911, 28-29. Ennek megfelelően értelmezhető Névai-Szilbereky 1974, 426. idézett megállapítása, mely szerint a jogerő az érvényesített jogot és az arra alapított kereseti kérelmet együttesen fogja át.

⁵⁶ Gaár II. 1911, 28-29.

Ezek alapján tehát az anyagi jogerőhatás tárgyi terjedelmét formai szempontból az ítéletnek a keresetről rendelkező részei jelölik ki, minden más megállapítás ezen a körön kívül esik. Ezt a formális megközelítést a materiális elemzés tölti meg tartalommal, mely szerint anyagi jogerőhatás a keresettel érvényesített jog tárgyban hozott döntéshez kapcsolódik, mely a tényalapra és az elbírált jogra terjed ki. Marasztalási keresetek esetén az elbírált jog az érvényesített követelés(rész), a tényalap pedig az érvényesített jog alapjául szolgáló tényeket jelenti. A kérelemhez kötöttség elvének megfelelően azonban a döntés korlátait a kereseti kérelem jelöli ki, tehát a bíróság a perbe vitt, anyagi jogszabályból fakadó alanyi jogot csak a kereseti kérelem korlátai között bírálhatja el. Amint pedig az a fentebb írtakból egyértelmű, a Pp. háromtagú pertárgyfogalmának megfelelően a bíróság kérelemhez (és érvényesített joghoz) kötöttsége azt jelenti, hogy a döntés magán a kereseten nem terjeszkedhet túl. Más szóval: a keresettel érvényesített jog tárgyában hozott döntés (mint a per érdemében hozott döntés) szükségszerűen átfogja a kereseti kérelmet és a tényalapot is. Ennél fogva válik érthetővé Kovács Marcel megállapítása, mely szerint „a jogerő csak abban terjedelemben keletkezik, amelyben a jog a *kereset tárgyát* képezte”.

E megállapítások az anyagi jogerőhatás tárgyi terjedelmére vetítve tehát azt jelentik, hogy az ítéletnek csak azon részeihez fűződhet anyagi jogerőhatás, melyek a kereset által szabott határokon belül döntenek a keresettel érvényesített jog tárgyában.

7. A Jogegységi határozatban megjelenő álláspontok és elemzésük

7.1. A többségi álláspont jogi érvelése

A Jogegységi határozat többségi álláspontja az anyagi jogerőhatás tárgyi terjedelmét vizsgálja a követelésrészek külön perekben történő érvényesíthetőségével kapcsolatban, kiemelten foglalkozik a keresettel érvényesített jog fogalmának értelmezésével az anyagi jogerőhatásra nézve. Mindezek mellett megjelennek a határozatban az Európai Unió jogával, illetve bizonyos alapjogi kérdésekkel kapcsolatos érvek és szempontok is.

A többségi álláspont hivatkozik a rendelkezési elvre és az annak folyományaként fennálló kérelemhez kötöttség elvére, mely a felek magánautonómiájának megfelelően biztosítja, hogy ők jelölhessék ki jogvitájuk kereteit. Ebben a körben kifejti a határozat, hogy a kereseti kérelem jelöli ki azt a terjedelmet, amelyben a bíróság a felek jogviszonyáról döntést

hozhat. Ezek alapján a többségi álláspont úgy érvel, hogy az anyagi jogerőhatás az ítélethez, az ügy érdemében, a kereseti kérelemről hozott döntéshez fűződik.⁵⁷

A határozat indokolása a keresettel érvényesített jog fogalmát az anyagi jogerőhatás vonatkozásában akként értelmezi, hogy abban a „keresettel” szónak önálló jelentőséget tulajdonít. Ezen álláspont szerint a keresettel érvényesített jog tárgyában hozott döntés szempontjából a „kereset” az érvényesíteni kívánt jogot, az abból fakadó kereseti kérelmet, valamint az annak alapjául szolgáló tényeket együttesen jelenti.⁵⁸ A többségi álláspont szerint ezzel az értelmezéssel állnak összhangban a Pp. keresetváltóztatásról szóló szabályai, melyek alapján keresetváltóztatásnak minősül a kereseti kérelem összecszerűségének és az érvényesíteni kívánt jognak a megváltoztatása is [Pp. 7. § (1) bek. 12. pont], ennek alapján az indokolás úgy érvel, hogy az összecszerűség is a kereset része, tehát a keresettel érvényesített jog tárgyában hozott döntés arra is kiterjed, azonban nem is terjeszkedhet túl azon, így az anyagi jogerőhatás a követelés újabb részének érvényesítését nem gátolja.

A többségi álláspont is foglalkozik a pertárgyfogalom kérdésével, és úgy foglal állást, hogy az anyagi jogerőhatás érvényesülése kapcsán akkor áll fent az ítélt dolog mint perakadály, ha az új per tárgya azonos a megelőző per tárgyával, vagyis ha azonos az érvényesíteni kívánt jog, az abból fakadó követelésből eredő kereseti kérelem, és az ezeket megalapozó tények.⁵⁹ Az érvelés szerint amennyiben ez a pertárgy nem egyezik meg az új és a már jogerősen eldöntött per viszonyában, akkor nem érvényesül az anyagi jogerőhatás, így a jogerős ítélet nem gátolja az igényérvényesítést.

Az indokolásban megjelenik a Jogegységi határozattal ellentétes értelmezés kritikája is, amennyiben a többségi érvelés szerint, ha az anyagi jogerőhatás kizárná a felek között a nem érvényesített követelésrész vonatkozásában új per indítását, az azt jelentené, hogy az anyagi jogerőhatás kiterjedne a perben nem érvényesített követelésrészre is, amely ellentétben állna a kérelemhez kötöttség elvével.

Alapjogi vonatkozásban az indokolás a bírósághoz fordulás jogának (Alaptörvény XXVIII. cikk) érvényesülését hangsúlyozza,⁶⁰ melynek biztosítania kell, hogy a fél akkor is hatékony jogvédelmet kapjon, ha részletekben kívánja érvényesíteni az őt megillető követelést.

⁵⁷ Jogegységi határozat, Indokolás [37]

⁵⁸ Jogegységi határozat, Indokolás [38]

⁵⁹ Jogegységi határozat, Indokolás [43]

⁶⁰ Jogegységi határozat, Indokolás [19]-[22]

7.2. Kritikai észrevételek a többségi határozatra vonatkozóan

A többségi álláspontban röviden felvetett, Európai Unió jogával kapcsolatos érvelést az anyagi jogerőhatás tárgyában nem tartom szükségesnek, mivel az indokolás maga is leszögezi, hogy az Európai Unió Bíróságának értelmezése szerint a jogerő pontos meghatározása a tagállamok belső jogába tartozó kérdés.⁶¹

Álláspontom szerint, a dolgozatban eddig elemzett jogtudományi nézetek alapján, a Jogegységi határozat rendelkező részében kimondott értelmezés megfelel az anyagi jogerőhatás tárgyi terjedelméről alkotott felfogásnak, azonban ezt az indokolás több esetben nem támasztja alá megfelelően.

A kérelemhez kötöttség elve hangsúlyos szerephez jut a többségi álláspont indokolásakor, véleményem szerint helyesen indul ki az indokolás a rendelkezési elv minél teljesebb érvényesüléséből, mely lehetővé teszi, hogy a jogvita kereteit valóban a felek határozhassák meg, ebben pedig elsődleges jelentősége van a keresetnek. Mindebből azonban álláspontom szerint nem következik az, hogy a kereset összepszerűsége önmagában a kereset önálló része lenne, ahogyan ezt a többségi álláspont a Pp. keresetváltoztatás-fogalma alapján levezeti.⁶² Véleményem szerint a kereset összepszerűsége a kereset tartalmát képező kérelem része és kizárólag ebben az összefüggésben nyerhet értékelést a kérelemhez kötöttség elvén belül.

A keresettel érvényesített jog fogalmát a többségi álláspont úgy értelmezi, hogy annak immanens részeként fogja fel a kereset alapját, tárgyát és tartalmát is, ennek alapján pedig arra következtetésre jut, hogy az anyagi jogerőhatás e három elemre terjed ki. A keresettel érvényesített jognak azonban nem képezheti részét a kereset többi eleme, mivel a keresettel érvényesített jog – a per tárgyaként – a kereset tárgyával, az érvényesíteni kívánt joggal, és nem annak egészével áll összefüggésben. Álláspontom szerint az anyagi jogerőhatás a követelésrész érvényesítése esetén nem azért nem terjed ki a nem érvényesített követelésrészre, mert a keresettel érvényesített jog magában hordozza a kereseti kérelmet is, hanem azért, mert a kérelem és az érvényesített jog alapjául szolgáló tények behatárolják az érvényesített jog terjedelmét, amelyen a kérelemhez (valójában keresethez) kötöttség elvének érvényesülése miatt az érdemi döntés nem terjeszkedhet túl.

⁶¹ Jogegységi határozat, Indokolás [16]

⁶² Ebben a körben érdemes a keresetváltoztatás magyar perjogi hagyományokkal összefüggő fogalmára utalni, mely szerint keresetváltoztatásnak egy új érvényesíteni kívánt jog állítása vagy olyan új tények állítása minősül, melyek már az érvényesítettől eltérő jogra mutatnak. Ez a felfogás jelent meg a Plósz-Pp. 188. §-ában is. Minderre nézve l. Gaár I. 1911, 163.; Kovács 1928, 547.

A kereset – a háromtagú pertárgyfogalomnak megfelelően – tényállítás, jogállítás és kérelem, így az anyagi jogerőhatás kizárólag olyan terjedelemben jöhet létre, amelyben a jog a per tárgyát képezte. A többségi álláspontnak ezt az összefüggést kellett volna világossá tennie ahelyett, hogy a Pp. (és a releváns perjogi irodalom) fogalmától teljesen eltérően értelmezte volna a keresettel érvényesített jog természetét, alapot szolgáltatva ezzel esetleges további jogalkalmazási bizonytalanságoknak.⁶³

Hibásnak tartom a többségi határozat azon érvét, mely szerint „[a]z ítélet anyagi jogerejéhez hozzátartozik az ítéleti rendelkezés individualizálását, identifikálását lehetővé tevő indokolás részben megállapított tényállás és jogi minősítés is”. A korábbiakban kifejtettekkel összhangban ki kell emelni, hogy az ítélet indokolásának egészéhez nem fűződhet anyagi jogerőhatás, ez kizárólag az indokolás azon részeinek tekintetében állapítható meg, amelyek a keresettel érvényesített joggal kapcsolatban tartalmazznak megállapítást. Ez semmiképp sem jelentheti, hogy a tényálláshoz és a jogi minősítéshez anyagi jogerőhatás fűződne.⁶⁴

A többségi álláspont röviden elemzi, hogy ha a határozat rendelkező részében foglaltak nem teljesülnének, akkor az anyagi jogerőhatás szükségszerűen kiterjedne a követelés nem érvényesített részére is anélkül, hogy azt a bíróság érdemben elbírálta volna. Ebben a körben az indokolás – véleményem szerint hibásan – nem tér ki arra, hogy a keresettel érvényesített jog tárgyában való döntés nem jelent önmagában megállapítást az érintett jogviszony vonatkozásában, mivel a kereset és a per tárgya nem valamilyen jogviszony, hanem a követelés, vagyis a fél alanyi joga. Álláspontom szerint éppen ezért lehetséges, hogy a határozat szerint az újabb perben vizsgálhatók a követelés érdemben el nem bírált anyagi jogi feltételei.

Az alapjogi érvelést, mely a bírósághoz fordulás jogának minél teljesebb érvényesülését helyezi előtérbe véleményem szerint helytálló állásfoglalás, hiszen a polgári jogi jogviszonyok maguk is a felek magánautonómiájának minél teljesebb érvényesülésén alapszanak, így az ezekben felmerülő polgári jogvitákban ugyancsak ezen autonómiának kell érvényesülnie, amelynek ki kell terjednie a jogvita tárgyának és terjedelmének meghatározására is anélkül, hogy ezzel a fél a többlet tekintetében elesne a jogérvényesítés lehetőségétől.⁶⁵

Mindezek alapján úgy vélem, hogy a határozatban megjelenő helyes elvi tartalom nem megfelelően, néhol hiányosan, hibásan került alátámasztásra a többségi álláspont érvelése által. Ebben a körben kiemelendő, hogy az indokolásból a magyar perjogi hagyományokon alapuló

⁶³ L. erről a 8. pont alatt kifejtetteket.

⁶⁴ Kovács 1928, 854. alapján a jogerő tárgya az elbíralt jog, nem pedig a bíróság által alapul vett tényállás.

⁶⁵ Az alanyi jog „megfosztását” a bírói úton való kikényszeríthetőségtől Leszkoven 2023, 6. is elkerülendőnek tartja a Jogegységi határozat elemzések.

jogtudományi nézőpontok megjelenítése is hiányzik, amellyel a többségi álláspont képviselői elmulasztották a vita jogtudományi kontextusba helyezését is. A többségi határozat szerzői ezáltal teret nyitottak további jogalkalmazásbeli bizonytalanságoknak, miközben a határozat meghozatalának célja éppen ezek elkerülése volt.

7.3. A különvéleményben megjelenő álláspont szerinti érvelés

A Jogegységi határozathoz csatolt különvélemény vitatja a többségi álláspont érveit. Ezen álláspont szerint az anyagi jogerőhatás kizárólag a keresettel érvényesített jog elbírálásához kötődik. A különvélemény szerint a Pp. pertárgyfogalmának megfelelően az anyagi jogerőhatás kizárólag a keresettel érvényesített joghoz kötődik, így ennek azonossága esetén a kérelem összecszerúségére tekintet nélkül vissza kell utasítani az előterjesztett keresetlevelet. Bár a különvélemény szerint a követelés fogalma egyszerre fogja át a kereset tárgyát és tartalmát, ebből az érvelés szerint éppen a többségi döntés ellenkezője következik, vagyis az, hogy a követelésrész elbírálása esetén a bíróság döntése szükségszerűen kizárja a nem érvényesített követelésrész iránti kereset indítását anélkül, hogy ez a követelés alapjául szolgáló alanyi jogot megszüntetné.⁶⁶

Mindemellett a különvélemény szerint az anyagi jogerőhatás többségi álláspont szerinti értelmezése nem felel meg sem az Alaptörvény, sem a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 2. §-a⁶⁷ követelményeinek. Ezek alapján a különvélemény szerint az eljárásjog feladata, hogy a jogbiztonság követelményének megfelelően véglegesen zárja le a felek közötti jogvitát. A különvélemény szerint abból, hogy a felek szabadon dönthetnek az őket megillető jogok érvényesítéséről az is következik, hogy egy követelés részbeni érvényesítése esetén elfogadják azt, hogy annak nem érvényesített része vonatkozásában újabb keresetet már nem indíthatnak.

A különvéleményben kifejtett álláspont szerint a többségi határozat alapján lehetővé válik a hatásköri és illetékességi szabályok megkerülése, vagyis a követelés „feldarabolásával” különböző bíróságok előtti perindítás.⁶⁸ Ennek folyományaként ellentétes döntések születhetnek, amely káros a jogbiztonság szempontjából.

A többségi határozatnak megfelelő értelmezés alapján a megállapítási keresetekre vonatkozó szabályok megkerülése is elképzelhető a különvélemény szerint.⁶⁹ Ennek alapja a különvélemény szerint az, hogy bizonyos formálisan marasztalási keresetek („próbaperek”)

⁶⁶ Különvélemény [59]

⁶⁷ Ez alapján a bíróság feladata a vitássá tett vagy megsértett jogról való végleges döntés.

⁶⁸ Különvélemény [63]-[64]

⁶⁹ Különvélemény [62]

valójában megállapítási keresetekként funkcionálnak, majd az érvényesíteni kívánt jog elbírálását követően egy újabb perben az anyagi jogerőhatás miatt a felperes számára könnyebb igényérvényesítéshez vezetnek, ezt azonban a jogalkotó a különvélemény értelmezése alapján szándékosan kívánta kizárni.

A különvélemény szerzői szerint a többségi határozat lehetővé teszi a rendkívüli perorvoslatok korlátainak kiüresítését is, mivel lehetővé teszi, hogy a későbbi perben a bíróság ellentétesen foglaljon állást a felek által állított új tények és anyagi jogi kifogások okán.⁷⁰

A többségi határozat kritikájaként az indokolás felveti a perkoncentráció, a felelős pervitel elveinek kiüresítését is azáltal, hogy a többszöri igényérvényesítés a jogviták elhúzódását eredményezheti. Ezen túl a különvélemény bizonyos alapjogi aggályokat is említ, mivel annak érvelése szerint a többségi határozat úgy védi a felperes jogait, hogy az alperes számára nem biztosít egyenértékű jogvédelmet.⁷¹

7.4. Kritikai meglátások a különvélemény és az azt alátámasztó szakirodalom vonatkozásában

7.4.1. A különvélemény indokolásával kapcsolatos észrevételek

A különvéleményben az említett érvek mellett megjelenik az Európai Unió jogával kapcsolatos többségi értelmezés kritikája is, ezzel azonban a fentebb már kifejtettek okán nem tartom szükségesnek foglalkozni.

Úgy vélem, a különvélemény nem vette megfelelően figyelembe a pertárgyfogalom megváltozása okán a keresettel érvényesített jog eltérő jelentését az anyagi jogerőhatás vonatkozásában. A keresettel érvényesített jog valóban a kereset tárgyával áll kapcsolatban, azonban a magyar perjogtudományi előzményeket figyelembe véve nem pusztán a megjelölt joghoz kötődik, hanem a kérelemhez kötöttség folytán a kereset tartalmához is.

Álláspontom szerint hibázik a különvélemény akkor, amikor nem értékeli megfelelően a kérelemhez kötöttség és az anyagi jogerőhatás összefüggését, amelynek megfelelően az anyagi jogerőhatás a keresettel érvényesített jogról való érdemi döntéshez kötődik. Az érdemi döntés nem terjedhet ki olyan tényekre és jogokra, melyeket a fél a perben nem állított.⁷² Ha a különvélemény szerzőinek álláspontja szerint a követelés fogalma együttesen fogja át a keresettel érvényesített jogot és a kereseti kérelmet, akkor nem érthető, hogy értelmezésük

⁷⁰ Különvélemény [63]

⁷¹ Különvélemény [69]

⁷² Itt érdemes utalni Kobler Ferencz álláspontjára, amely világosan rámutat, hogy a félnek nem is kell sem többet, sem kevesebbet állítania annál, amely az általa állított alanyi jog létét megalapozza, ez az állítási érdek szabálya (l. Kobler 1901, 177.)

szerint a nem érvényesített követelésrészre hogyan terjedhet ki az ítélet anyagi jogerőhatása, miközben az ítélet nem terjeszkedhet túl a kereseten.

A különvélemény szerint a követelésrész tárgyában hozott ítélet magát az alanyi jogot nem, pusztán annak érvényesíthetőségét szünteti meg. Ezzel a különvéleményben foglaltak szerint a követelésrész érvényesítése lényegében *naturalis obligatio*vá fokozná lesz a követelés nem érvényesített részét. Olyan rendelkezése azonban sem a Pp.-nek, sem pedig a releváns anyagi jogszabályoknak nincs, amely ilyen mértékben kiterjesztően értelmezné az anyagi jogerőhatás fogalmát a magánjogi viszonyokra, ez az értelmezés pedig a Pp. 360. §-ából sem vezethető le.

A Bszi. idézett, 2. §-a alapján a bíróság feladata a vitássá tett jogról való végleges döntés. A követelés a különvélemény szerint a jogot és az abból fakadó kérelmet együttesen jelenti, így követelésrész érvényesítése esetén a vitássá tett jog Bszi. szerinti fogalmán a perben érvényesített követelésrészt kell érteni véleményem szerint, az ebben hozott döntés pedig valóban végleges a hozzá fűződő jogerő okán. Ebben a körben tehát álláspontom szerint a többségi határozat jogértelmezése nem ellentétes a Bszi. rendelkezéseivel.

Az értékhatártól függő hatásköri szabályokban nem tükröződnek a polgári perjog értékválasztásai, azok a bíróságok közötti ügyelosztási rend mennyiségi szempontú meghatározása szempontjából relevánsak. Épp a különvélemény az, amely szerint a félnek jogában áll kevesebbet érvényesíteni annál, mint ami őt megilleti. Ennek alapján nem érthető, hogy egy újabb per vonatkozásában miért jelentene problémát a különvélemény szerint a hatásköri szabályok „megkerülése”.⁷³

A megállapítási keresetek mind tárgyukat, mind tartalmukat tekintve eltérnek a marasztalási keresetektől. A különvéleményből az a – véleményem szerint hibás – értelmezés vezethető le, hogy egy marasztalási perben hozott ítélet szükségképpen megállapító ítélet is a per alapjául szolgáló jogviszony vonatkozásában, ez azonban nem igazolható. A marasztalási perben hozott ítéletben természetesen meg kell jelennie annak a jogviszonynak, amely a marasztalás alapjául szolgál, azonban a bíróság nem annak fennállásáról dönt az alperes marasztalásakor, így egy újabb perben az alperes felhozhatja azokat a kifogásokat, melyeket a jogerős ítélettel eldöntött perben még nem érvényesített anélkül, hogy a bíróságnak vizsgálnia

⁷³ Úgy vélem, eleve nem lehet ezek megkerüléséről beszélni, mivel a hatásköri szabályok az értékhatár körében a per tárgyának az értékéhez igazodnak, a per tárgya pedig nem a felet megillető teljes követelés, hanem annak a keresettel érvényesített része. Alappal vethető fel továbbá, hogy a különvélemény által elfoglalt álláspontból az következik, hogy ha például egy 100 millió forintos követelésből a jogosult csak 5 milliót érvényesít, akkor a perre hatáskörrel rendelkező járásbíróság ténylegesen arról dönthetne, hogy a teljes követelés megilleti-e a jogosultat. Ebből logikailag éppen az vezethető le, hogy a különvéleményben foglalt jogértelmezés tenné lehetővé a hatásköri szabályok „megkerülését”, csak épp a bíróságok oldaláról.

kellene, miért nem érvényesítette ezeket. Mindennek alapján tehát a marasztalási perek nem bújtatott megállapítási perek, azok tárgya egy megsértett alanyi jog, az abból fakadó követelés, tartalma pedig a kérelem az alperes marasztalására. Ebben a körben a különvélemény a Plósz-Pp.-re is hivatkozik, figyelmen kívül hagyva azt a tényt, hogy a Plósz-Pp. alapján a követelésrészek eltérő perekben való érvényesítése lehetséges volt.⁷⁴ A részkövetelések érvényesítése iránti perek „színlelt” megállapítási perként való értékelése abból a jogértelmezési hibából fakad, amely lényegileg a keresettel érvényesített alanyi jogot az annak alapjául szolgáló jogviszonnyal azonosítja. Ezzel ellentétben már a Plósz-Pp. alatti judikátúra is helyesen mutatott rá arra, hogy ha a per nem a felek közötti jogviszony megállapítására irányul, hanem egy követelés(rész) érvényesítésére, akkor a jogviszony fennállása az ítélet indokai között jelenik meg, ahhoz nem fűződik anyagi jogerőhatás.⁷⁵ Ez az álláspont jelenik meg Schönvitzkynél is, aki szerint helytelen volna az az értelmezés, mely szerint minden esetben az a jogviszony is a jogerős döntés tárgya lenne, amelyből származó igény a kereset tárgya.⁷⁶ Mindebből az adódik, hogy a marasztalási perben hozott ítéletnek legfeljebb az indokai között jelenik meg a peres felek közötti jogviszony egésze, amely azonban nem a keresettel érvényesített jog maga, hanem csak annak alapjául szolgál.⁷⁷

Fontos megemlíteni, hogy az imént taglaltak körében a különvélemény indokolása véleményem szerint ellentmondásos. Az érvelés szerint a megállapítási keresetek feltételeinek kijátszásával (a részkövetelés érvényesítésével) elérhető, hogy a felperes kedvező elbírálás esetén újból érvényesíthesse a már elbírált alanyi jogát.⁷⁸ Ezzel a különvélemény szerzői arra utalnak, hogy a részkövetelés iránt indított per kedvező elbírálása folytán a nem érvényesített részre indított perben a felperes követeléséről a bíróságnak egyező döntést kell hoznia. A fent kifejtetteken túl azonban maga a különvélemény fogalmazza meg, hogy a nem érvényesített

⁷⁴ L. Kovács 1928, 858.: a szerző álláspontja szerint a követelésrész érvényesítése csak akkor nem lehetséges, ha a fél kifejezett joglemondással élt annak vonatkozásában. Az ezt megelőző bírói gyakorlat nem volt egységes a kérdésben a Pdt. III. 79. sz. döntés alapján a követelés megosztva történő érvényesítésének joga csak akkor illette meg a felet, ha ennek jogát kifejezetten fenntartotta (ezzel egyező értelmezést fogadott el a rPp. körében a Legfelsőbb Bíróság a BH1981. 363. számon közzétett eseti döntésében), a Pdt. V. 24. sz. döntésben foglalt jogértelmezés ugyanakkor ezt nem kívánta meg a féltől.

⁷⁵ Pdt. V. 24. sz.

⁷⁶ Schönvitzky 1938, 221.

⁷⁷ Ha például a felperes az öt megillető 10 millió forintos kártérítési követelésből a perben csak 5 millió forintot érvényesít, akkor a bíróság döntésének a tárgya nem a peres felek között deliktális károkozás miatt fennálló jogviszony lesz, hanem a felperesnek az e jogviszonyból eredő 5 millió forintos részkövetelése anélkül, hogy az ítélethez fűződő anyagi jogerőhatás kizárná a maradék 5 millió forintnyi követelés újabb perben történő érvényesítését.

⁷⁸ Különvélemény [62]

részre indított perben új tények állítása és eltérő anyagi jogi kifogásokra történő hivatkozás folytán lehetségessé válik egy eltérő döntés meghozatala.⁷⁹

A perkoncentráció elve (Pp. 3. §) a jogvita minél gyorsabb elbírálásának célját emeli alapelvi szintre. A jogvita elbírálása a polgári per feladata, ennek kereteit azonban, a fentebb kifejtettekkel összhangban, a felek határozzák meg. Ennek alapján a perkoncentráció elve felfogásom szerint kizárólag egy peren belül értelmezhető, ezért egy követelésrész új perben való érvényesítése nem tekinthető a per elhúzásának tilalmába ütköző magatartásnak.

Az alapjogi aggályok vonatkozásában fontos kiemelni, hogy az alperes jogait nem csorbítja egy követelésrész új perben való érvényesítése, hiszen abban felhozhatja azokat a kifogásait, melyekre a jogerősen eldöntött perben nem hivatkozott. A Pp. új tény állítására, utólagos bizonyításra vonatkozó szabályai miatt ez olyan tényekre és bizonyítékokra is igaz, melyekre a már eldöntött perben a fél nem tudott hivatkozni, ennek okán nézetem szerint az alperes jogvédelme az új perben is megfelelően biztosított. Ezt a megállapítást a Különvélemény [63] is tartalmazza, ennek alapján nem egyértelmű, hogy mit tekintenek a különvélemény szerzői egyenértékű jogvédelemnek.

Összefoglalva úgy vélem, hogy a különvéleményben felhozott aggályok és ellenérvek részben megalapozatlanok, részben pedig nem alkalmasak arra, hogy a többségi határozattól eltérő következtetésre vezessenek. Az anyagi jogerőhatás dogmatikai háttérével a többségi határozat szerinti döntés függ össze, amennyiben pedig a jogalkotó olyan célt szánna ennek a jogintézménynek, amelyet a különvélemény annak tulajdonít, akkor e célkitűzésnek megfelelően kellett volna a Pp.-ben a szabályozást megalkotnia.

7.4.2. A különvélemény álláspontját alátámasztó szakirodalmi nézetek elemzése

A Jogegységi határozathoz csatolt különvélemény nem nélkülözi a szakirodalmi előzményeket. Novák Zoltán Sebestyén⁸⁰ és Völcssey Balázs⁸¹ is foglalkozott követelésrészek érvényesítése iránt indított perek és az anyagi jogerőhatás kapcsolatával, ezért az általuk felvetett érvek rövid elemzését is fontosnak tartom az ellentétes álláspont teljeskörű értékeléséhez.

Előbbi szerző az elvi tartalmában a Jogegységi határozattal megegyező BH2015. 230. számon közzétett elvi döntést alapul véve fejti ki gondolatait. Álláspontja szerint a rPp. idején kialakult joggyakorlat majdnem egyöntetűen azt az álláspontot képviselte, hogy az „ítélet jogereje a kereset alapjául szolgáló jog teljes egészét kimeríti”. Ennek ellenére elismeri a

⁷⁹ Különvélemény [63]

⁸⁰ Novák 2017, 14-19.

⁸¹ Völcssey 2021, 213-214.

szerző, hogy a joggyakorlat nem volt teljesen egységes a kérdésben, több olyan bírói döntést is idéz, amely épp ellentétes következtetésre jutott a tárgyban.⁸² Minderre tekintettel a szerző álláspontjával ellentétben a korábbi joggyakorlat inkább széttartónak tekinthető.

Novák egyértelműen a hivatkozott eseti döntés ellenében foglal állást; kifejti, hogy a jogfenntartás nem a perjog intézménye, így a felperes ilyen tartalmú nyilatkozatának nem lehet jelentősége az anyagi jogerőhatásra nézve. A szerző a perbeli jóhiszeműség elvével is ellentétesnek tartja a követelésrészek eltérő perekben történő érvényesítését, mivel a perelhúzás tilalmába ütközőnek tekinti a jogvita felperes általi elnyújtását is.⁸³

Novák legfontosabb érve a – különvéleményben is kifejtett – „bújtatott” megállapítási keresetek problematikája. Ennek megalapozására, a fentebb ismertetett érveken kívül, hivatkozik a vizsgált határozat azon kitételére, mely szerint az újabb perben a bíróság nem vizsgálhatja érdemben a keresettel érvényesített jog megalapozását, pusztán a kérelem összecszerúságát.⁸⁴ A szerző kiemeli továbbá, hogy a Kúria jogértelmezése lehetőséget ad arra, hogy „a felperes egy kis pertárgyértékű perben kicsikart kedvező ítéletre hivatkozva a megítélt összeg sokszorosát zsarolja ki a pervesztes alperestől. Perverzebb lelkületű felperesek számára pedig azt is, hogy az alperest ugyanabból a jogviszonyból eredő részkövetelések iránt indított perek sorával éveken át zaklassa.” Erre tekintettel a szerző akkor a kúriai gyakorlat felülvizsgálatára tett javaslatot.⁸⁵

Egyetértek azzal, hogy a jogfenntartás nem a perjog területére tartozik, álláspontom szerint kifejezett jogfenntartó nyilatkozat hiányában is érvényesíthető a korábbi perben nem érvényesített követelésrész, így az ítélethez fűződő anyagi jogerőhatás valóban nem tehető e feltételtől függővé. A perelhúzás tilalma álláspontom szerint – ahogyan a perkoncentráció is – egy peren belül értelmezhető, vagyis a felperes azon magatartása, mellyel (a szerző véleménye szerint) a jogvitát elhúzza, nem értékelhető a perelhúzás, a hatályos Pp.-re vonatkoztatva pedig a perkoncentráció keretei között.

A Kúria hivatkozott határozata szerint jogértelmezése, mely az utóbb érvényesített követelésrész iránti perben kizárta a keresettel érvényesített jog vizsgálatát, álláspontom szerint is hibás, mivel a fentebb kifejtettek miatt a marasztalási perben hozott ítélet nem tekinthető megállapító ítéletnek az érvényesített alanyi jog alapjául szolgáló jogviszony vonatkozásában. Épp ebből adódik, hogy a később érvényesített követelésrész iránti perben a bíróságnak

⁸² Novák 2017, 15-17.

⁸³ Novák 2017, 16.

⁸⁴ Novák 2017, 18.

⁸⁵ Novák 2017, 19.

vizsgálnia kell az akkor érvényesített jog érdemben még el nem bírált feltételeit. Nem tartom megalapozottnak azt az érvelést, mely szerint bizonyos felperesek éveken át zaklathatják a jogvédelem nélkül maradt alpereseket marasztalási perek sokaságával. Egyrészt, a még nem érvényesített követelésrész iránti perben az alperes felhozhatja azokat az anyagi jogi kifogásait, amelyekre még nem hivatkozott, így adott esetben elkerülheti az ismételt marasztalást. Másrészt, ha a felperest valóban megilleti az általa részenként érvényesített követelés egésze, akkor az alperest semmi sem gátolja abban, hogy kötelezettségét a felperes irányába teljesítse, ezzel szabadulva a kötelemből és az ismételt igényérvényesítéstől. Harmadszor pedig, amennyiben a felperes érvényesíti az alperes által nem vitatott követelésének egy részét, vagyis a perre nem ad okot, akkor a Pp. 86. § (1) bek. alapján perköltségét a felperesnek kell megtérítenie.

Véleményem szerint tehát a Novák által felvetett aggályok megfelelő jogértelmezéssel, illetve a Pp. rendelkezésre álló szabályaival kielégítően kezelhetők anélkül, hogy az anyagi jogerőhatás (megfelelő) értelmezésével az alperes aránytalan hátrányba kerülne.

Völcssey érvelése a Pp. pertárgyfogalmán alapul, kiemelve, hogy a Pp. 170. § (2) bek. élesen megkülönbözteti egymástól a kérelmet (*petitumot*) és az érvényesíteni kívánt jogot. Ennek megfelelően a Pp. külön-külön szabályozza a kérelmen és az érvényesített jogon való túlterjeszkedés tilalmát [Pp. 342. § (1) és (3) bek.]. A szerző álláspontja szerint ebből az következik, hogy a Pp. „világos és egyértelmű határvonalat húz a kereset két eleme közé, mindkettőnek eltérő szerepet szánva, azaz a bíróságnak az érvényesített jog keretei között, a kereseti kérelem alapján kell döntését meghoznia.” Ebből Völcssey szerint az következik, hogy ha a felperes az őt megillető kártérítési követelése felét érvényesíti, akkor az erről szóló döntés az érvényesített joghoz fog kötődni, amely ennek folyamányaként gátolja majd az ismételt perindítást.⁸⁶

A háromtagú pertárgyfogalom – ahogyan azt fentebb is említettem – azt jelenti, hogy a kereset a magyar perrendtartásban tényállításból, jogállításból és kérelemből áll. A jogállítást a Pp. 170. § (2) bek. valóban mereven (nézetem szerint túlzottan formálisan) elkülöníti a kérelemtől a keresetlevél szintjén, azonban a kereset egyes elemeit életszerűtlen lenne ilyen módon elkülöníteni egymástól. Álláspontom szerint a Pp. ennek a konzekvenciáit vonja le a 342. § (1) és (2) bek.-ben, ahol (amint azt korábban kifejtettem) lényegében azt fogalmazza meg, hogy a bíróság a kereseten nem terjeszkedhet túl. A kereset tehát annak ellenére is egységes egész, hogy a Pp. a korábbinál formálisabban jelöli meg annak egyes részeit. Erre

⁸⁶ Völcssey 2021, 214.

tekintettel nem tartom helyesnek a szerző megállapítását, mely szerint a bíróság döntését az érvényesített jog keretei között a kereseti kérelem alapján hozza. Az összefüggést az eddigiek alapján éppen fordítottnak látom: a bíróság döntését a kereseti kérelem által szabott korlátok között az érvényesített jog tárgyában hozza.

Mindezek alapján úgy vélem, hogy a különvéleménnyel egyező következtetést levonó szakirodalmi álláspontok sem tekinthetők érdemben helyesnek az anyagi jogerőhatás értelmezésére nézve. Míg Novák – nézetem szerint – alaptalanul hivatkozik a felek egyenlőtlenségére a később indított perekre nézve, addig Völcsy a pertárgyfogalom túlzottan formalizált felfogásából kiindulva jut dogmatikailag megkérdőjelezhető következtetésre.

8. A Jogegységi határozat hatása a Kúria gyakorlatára

8.1. A határozat elvi jelentőségű tételeinek alkalmazása a gyakorlatban

A Jogegységi határozat, illetve az ahhoz csatolt különvélemény, valamint az utóbbihoz hasonló álláspontokat bemutató szakirodalmi nézetek elemzését követően fontosnak tartom annak vizsgálatát is, hogy a többségi határozatban foglalt jogértelmezés milyen módon orientálta a kúriai joggyakorlatot a közzététele óta eltelt időszakban. Az alább ismertetett döntéseket úgy választottam ki, hogy azok minél teljesebben mutassák be a Kúria jogértelmezését a Jogegységi határozattal kapcsolatban, az egyező vagy hasonló elvi tartalommal rendelkező határozatok közül egyet-egyet bemutatva.

Elsőként a Kúria Gfv. 30.322/2023/3. sz. döntésével foglalkozom, mely a benne megjelenő elvi tartalmat a Jogegységi határozatból vezeti le, álláspontom szerint nem helytállóan. Az ügy tényállása szerint a „C. Zrt.” öt lízingszerződést kötött az „R. Kft.”-vel, melyért a per alperesei kezességet vállaltak, majd a „C. Zrt.” az ezekből eredő követeléseit a per felperesére engedményezte. Felperes négy szerződés alapján érvényesített igényt alperesekkel szemben, majd az ötödik szerződésből eredő követelése érvényesítése iránt újabb pert indított. Keresetlevelét a Fővárosi Törvényszék a Pp. 176. § (1) bek. d) pontjára hivatkozással utasította vissza, melyet a másodfokú bíróság helybenhagyott. A bíróságok álláspontja szerint az előzményi perben hozott ítélet anyagi jogerőhatása miatt a nem érvényesített követelés iránt a felperes újabb pert nem indíthatott. A Kúria a Jogegységi határozatra hivatkozva a jogerős végzést – az elsőfokú végzésre is kiterjedő hatállyal – hatályon kívül helyezte és a törvényszéket új eljárásra utasította; érvelése szerint a felülvizsgálattal érintett eljárásban a felek, a tényalap és az érvényesített jog is azonos az előzményi perrel,

azonban a Jogegységi határozat szerint a nem érvényesített követelésrészre nem terjed ki az ítélet anyagi jogerőhatása, ekként az eljáró bíróságok döntése a Pp. 360. §-át sérti.⁸⁷

Véleményem szerint ebben az esetben a Jogegységi határozat alkalmazása szóba sem kerülhetett volna. Felperesre öt lízingszerződésből eredő követeléseket engedményeztek, amelyekből korábban négy szerződés szerinti követelést érvényesített az alperesekkel szemben. Ekként az érvényesített jog nemcsak nem volt azonos a két perben, de még a jog alapjául szolgáló jogviszony sem, mivel a felperes a korábbi perben nem vizsgálta ötödik lízingszerződés alapján érvényesített igényt alperesekkel szemben. Az eset mutatja, hogy az alsóbb fokú bíróságok némely esetben indokolatlanul kiterjesztően értelmezték az anyagi jogerőhatás tárgyi terjedelmét, de azt is, hogy a Kúria eljáró tanácsa sem végezte el az érvényesített jog alapjául szolgáló jogviszony elhatárolását a korábbiaktól.

A felvázoltnál komolyabb problémának tűnik a határozat azon megállapítása, mely szerint „a felperes előzményi perben és a jelen perben előterjesztett keresete körében megegyezik a felek személye, valamint fennáll a tényalap és az érvényesített jog azonossága is.”⁸⁸ Álláspontom szerint a Jogegységi határozatban foglalt jogértelmezés nem azt jelenti, hogy azonos felek között, azonos tényalapon, azonos jog iránt újabb per indítható, ez a törvény elemi nyelvtani értelmezésével lenne ellentétes. Dolgozatomban arra igyekeztem rámutatni, hogy a követelések eltérő részeinek érvényesítése iránti perekben az érvényesített jog azonossága mindenképpen hiányzik, mivel az anyagi jogerőhatás csak olyan terjedelemben terjed ki az alanyi jogra, amelyben az a per tárgyát képezte.

A fent idézett megállapítással szövegszerűen azonos következtetésre jut a Kúria Gfv. 30.326/2023/3. sz. határozata,⁸⁹ valamint a Kúria Pfv. 20.783/2023/2. sz. határozata⁹⁰ is. Mindkét esetben egy jogerős fizetési meghagyást követően indított pert a felperes a fizetési meghagyással nem érvényesített követelése érvényesítése iránt. Amennyiben a Kúria a későbbiekben is ragaszkodik ahhoz az állásponthoz, hogy a követelésrész érvényesítése iránt indított különböző perekben azonos a tényalap és az érvényesített jog, azzal a legfőbb bírói szerv könnyen visszatérhet a – már hivatkozott – BH2015. 230. sz. eseti döntésben foglaltakhoz, amellyel paradox módon épp a Kúria tenné „bújtatott” megállapítási perekké a követelésrészek érvényesítése iránt indított pereket. Ezt a tendenciát támasztja alá a Kúria Pfv. 20.088/2022/11. sz. határozata is, amely a Jogegységi határozat alapján úgy érvel, hogy az

⁸⁷ Kúria Gfv. 30.322/2023/3., Indokolás [21]

⁸⁸ Uo.

⁸⁹ Kúria Gfv. 30.326/2023/3., Indokolás [18]

⁹⁰ Kúria Pfv. 20.783/2023/2., Indokolás [19]

utóbb indított perben az előzményi perben érvényesített követelés alapjául szolgáló jogviszony nem vizsgálható érdemben.⁹¹ Éppen az ilyen jogértelmezési hibák elkerülése végett kellett volna a többségi határozat indokolásának perjogdogmatikai szempontból helytállóan alátámasztania döntését.

Az előbbieken hivatkozott határozatokhoz képest azonban – a második két döntéssel lényegileg azonos tényállás mellett – helyesen érvel a Kúria Gfv. 30.336/2023/3. sz. határozata, amely rögzíti, hogy a Jogegységi határozat alapján a nem érvényesített követelésrészre nem terjed ki az előzményi perben hozott ítélet anyagi jogerőhatása, ezért az új eljárást a Pp. szabályai szerint le kell folytatni a kereset és az ellenkérelem tárgyában, a keresettel érvényesített jog el nem bírált anyagi jogi feltételeire is kiterjedően.⁹² Ez a döntés azért helyeselhető, mert nem vezethető le belőle olyan jogértelmezés, amely elzárna a bíróságot a keresettel érvényesített jog fennállásának érdemi vizsgálatától.

A többségi határozatnak az ítéleti indokolás anyagi jogerőhatásával kapcsolatos, fentebb kritizált álláspontját veszi át szó szerint idézve a Kúria Pfv. 21.205/2023/7. sz. határozata, amely szerint a többségi határozat szerinti érvelést támasztja alá az is, hogy a felülvizsgálattal érintett ítéletben a bíróság szinte szó szerint idézte az előzményi perben hozott ítéletek rendelkező részét és indokolását.⁹³ A Kúria érvelése – az alapul fekvő, igen bonyolult tényállású ügy részletesebb ismertetése nélkül – nem pusztán azért hibás, mert az egyik hivatkozott jogerős ítéletet a Kúria már korábban hatályon kívül helyezte, hanem azért is, mert olyan jogértelmezés vezethető le belőle, mely szerint az ítéleti tényállás annak jogi minősítésével együtt emelkedik jogerőre. Ez a jogértelmezés a fent kifejtettek alapján nem egyeztethető össze az anyagi jogerőhatás tárgyi terjedelmének dogmatikai jellemzőivel, ebben a körben a Jogegységi határozat indokolásában kifejtettek szó szerinti átvétele és alkalmazása félrevezető lehet a jövőbeli gyakorlat számára.

8.2. A Jpe.II.60.060/2023/7. számú jogegységi hatályú határozat

A Jogegységi határozatban foglaltakat a Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának Jpe.II.60.060/2023/7. jogegységi hatályú határozata⁹⁴ értelmezte az elévülés jogintézményére nézve. A Kúria határozatában a bíróságokra nézve kötelező jogértelmezésként megállapította, hogy „az azonos jogi alapon nyugvó, korábban perben vagy fizetési meghagyásos eljárásban nem érvényesített további követelés elévülését a korábbi részkövetelésre irányuló

⁹¹ Kúria Pfv. 20.088/2022/11., Indokolás [52]

⁹² Kúria Gfv. 30.336/2023/3., Indokolás [17]-[19]

⁹³ Kúria Pfv. 21.205/2023/7., Indokolás [15]-[16]

⁹⁴ Megjelent a Magyar Közlöny 2024. évi 76. számában (2024. július 18.)

igényérvényesítés nem szakítja meg”. A határozat érvelése szerint a Jogegységi határozat 1-2. pontjának egybevetett tartalmával ellentétes lenne az az értelmezés, mely szerint a követelésrész bírósági úton való érvényesítése a nem érvényesített részre is megszakítja az elévülést.⁹⁵

A röviden ismertetett határozat külön kiemelését indokolja, hogy az a Kúria első jogegységi (hatályú) határozata, amely a Jogegységi határozat elvi tartalmának az anyagi jogra történő értelmezésére irányul;⁹⁶ mindemellett pedig a szakirodalomban és a különvéleményben megfogalmazott aggályok némelyikével kapcsolatban is releváns tartalommal bír. A határozat kimondja, hogy a felperest az anyagi jog alapján megillető követelés részletekben történő érvényesítésének is gátat szab az elévülés, mivel az továbbra is az igényérvényesítésre ösztönzi⁹⁷ az anyagi jogi jogosultat. Ezzel a határozat elejét veszi a már említett aggálynak az alperesek sokéves „zaklatásával” kapcsolatban.

A határozat értelmezése megerősíti az anyagi jogerőhatás azon (helyes) értelmezését is, mely szerint a bíróság nem a jogviszonyról vagy a felperest az anyagi jog szerint megillető alanyi jog egészéről, hanem csak annak a keresettel érvényesített részéről dönt. További előnye a határozatnak, hogy rögzíti, a Kúria BH2015. 230. (Gfv.30.185/2014/9.) számon közzétett (és fentebb már többször hivatkozott) határozata nem minősül precedensképes kúriai határozatnak,⁹⁸ ekként az abban foglalt jogértelmezés nem köti a bíróságokat. Ez a joggyakorlat szempontjából azért értékelhető pozitívan, mert az eseti döntés jogértelmezése lényegében kizárta az érvényesített jog érdemi vizsgálatát a nem érvényesített követelésrész iránt indított későbbi per(ek)ben. Ezzel épp ellenkezőleg foglal állást a jogegységi hatályú határozat akként, hogy értelmezése szerint a Jogegységi határozat az újabb perben is lehetővé teszi a kereset érdemi vizsgálatát.⁹⁹

Mindezzel együtt sem helyeselhető a vizsgált határozat azon megállapítása, mely szerint az anyagi jogerőhatás a kereseti kérelemről hozott döntéshez fűződik.¹⁰⁰ A bíróság a keresetről dönt, az ítéletéhez fűződő anyagi jogerőhatás pedig a keresettel érvényesített joghoz kapcsolódik, így a határozat ezen kitétele dogmatikailag helytelennek tekinthető.

⁹⁵ Kúria Jpe.II.60.060/2023/7., Indokolás [34]

⁹⁶ A dolgozat terjedelmi korlátai miatt e helyen az elévülés természetének vizsgálata és a határozattal kapcsolatban felmerülő egyéb anyagi jogi kérdések taglalását mellőznöm kell, így a határozatot az eljárásjogra nézve releváns tartalma alapján vizsgálom.

⁹⁷ Ezt a célt tartalmazza a Polgári Törvénykönyvről szóló T/7971. sz. törvényjavaslat indokolása is.

⁹⁸ Kúria Jpe.II.60.060/2023/7., Indokolás [25]

⁹⁹ Kúria Jpe.II.60.060/2023/7., Indokolás [34]

¹⁰⁰ Uo.

8.3. Összegzés a Jogegységi határozathoz kapcsolódó gyakorlat kapcsán

Összességében megállapítható, hogy a Kúria gyakorlata a Jogegységi határozat meghozatala óta sem tekinthető teljesen egységesnek az anyagi jogerőhatás értelmezésére nézve. A legfőbb bírói szerv újabb határozataiban rendre megjelennek olyan értelmezések, amelyek nem egyeztethetőek össze az anyagi jogerőhatás perjogtudományi értelmezésével. Mindez azért lehet problematikus az alsóbb fokú bíróságok számára, mert teret engedhet az olyan későbbi jogértelmezésnek, amely valóban „bújtatott” megállapítási perekké teszi a követelésrész érvényesítése iránti pereket. Ennek az értelmezésnek teremtenek alapot azok a döntések, amelyek szerint a későbbi perben az érvényesített jog megegyezik az előzményi perben érvényesített joggal, és egyértelműen ebbe az irányba mutat az a határozat, amely szerint a későbbi perben a felek közötti jogviszony léte érdemben már nem vizsgálható. Ez a jogértelmezés valóban egyenlőtlen helyzetet teremtene a felek között, nem tenné lehetővé, hogy az alperes korábban nem érvényesített anyagi jogi kifogásait a bíróság érdemi vizsgálatnak vesse alá, mindkét fél számára biztosítva ezzel a megfelelő jogvédelmet.

Az előbbiekből kifejtettekhez hasonló problémákhoz vezethet az az értelmezés, mely szerint az ítéleti indokolásban foglalt tényállás és annak jogi minősítése teljes terjedelmében jogerőre emelkedik. Ez ugyanis felveti a kérdést, hogy a kereseti és az ellenkérelem érdemi vizsgálatát és ezzel összefüggésben a Pp. 263. §-ában foglalt tényállás szabad megállapítását mennyiben tenné lehetővé az a jogértelmezés, mely szerint az előzményi perben megállapított tényállás és annak jogi minősítése jogerőre emelkedik, vagyis ténylegesen köti a később indított perben eljáró bíróságot.

Mindezek ellenére a Kúria gyakorlatában megjelentek olyan döntések is, amelyek kiemelik, hogy követelésrészek érvényesítése esetén a később indult perben is érdemben vizsgálni kell a kereseti és az ellenkérelmet, az érvényesített jog el nem bíralt feltételeit. A megfelelő jogértelmezés felé jelentett lépést továbbá a Kúria vizsgált jogegységi hatályú határozata, amely az anyagi jogerőhatás többnyire helytálló értelmezése mellett a Jogegységi határozat szerinti jogértelmezéssel szemben felvetett aggályok egy részét is rendezte a Jogegységi határozatban megjelenő álláspont elévülésre való értelmezésével.

Úgy vélem, hogy az e pont alatt röviden vázoltak önmagukban is alátámasztják a fentebbi megállapításomat, mely szerint a többségi határozat indokolásának perjogdogmatikai hiányosságai utat nyitnak a bizonytalan vagy helytelen jogértelmezés előtt, melynek elkerülése a határozat [Alaptörvény 25. cikk (3) bekezdéséből is következő] célja volt.

9. A Jogegységi határozat hatása a „próbaperekre”

A különvélemény a Jogegységi határozat lehetséges következményeit elemezve foglalkozik az ún. „próbaperek” problematikájával is. A különvélemény szerzőinek álláspontja szerint a perkoncentrációval és a perhatékonyság elveivel ellentétes, „ha a felperes – kisebb összegű illeték lerovása mellett – „próbaperben” érvényesítheti az igényét, és ennek sikere esetén újabb keresetet terjeszthet elő.”¹⁰¹ Ez alapján a különvélemény feltehetőleg az olyan pereket vonja a „próbaper” fogalma alá, melyekben a felperes valamilyen (leginkább perökonómiai) megfontolásból az őt megillető követelésnek csak egy részét érvényesíti, kedvező elbírálás esetén pedig annak fennmaradó részét is.

A Pp. nem ismeri a „próbaper” konstrukcióját, azt a különvélemény alapján egyfajta igényérvényesítési stratégiaként fogalmazhatjuk meg. A fentebb ismertetett álláspontom szerint a részletekben történő igényérvényesítés nem sérti sem a perhatékonyság, sem a perkoncentráció elvét, mivel ezek kizárólag egy peren belül értelmezhetőek. Úgy vélem, egyes kritikai nézőpontokkal ellentétben, hogy az ilyen pereket indító felperesek magatartása nem tekinthető *per se* rosszhiszeműnek sem, ugyanis a részletekben történő igényérvényesítést számtalan ok motiválhatja. Ilyen ok lehet például a perköltségek csökkentése, az alperesnek biztosítani kívánt fizetési haladék vagy a követelés nem érvényesített részére az alperes tartozáselismerő nyilatkozata. A bíróságnak véleményem szerint feladata nem az, hogy a felperes részbeni igényérvényesítését jó- vagy rosszhiszeműnek minősítse, hanem hogy a kereset és az ellenkérelem keretei között bírálja el a jogvitát.¹⁰² A részletekben történő igényérvényesítés tehát nem ütközik a Pp. alapelveibe, a Jogegységi határozat és az anyagi jogerőhatás tárgyi terjedelmének dogmatikai tartalma okán pedig nem jelentkezik körében a Pp. 176. § (1) bek. d) pontban foglalt perakadály sem.

A különvéleményben „próbaperként” említett perek körében azonban ismét hangsúlyozni kell, hogy azok nem „bújtatott” megállapítási perek, vagyis az ilyen perek felperesei nem az általuk érvényesített követelésrészek alapjául szolgáló jogviszonyok elbírálását kérik a bíróságtól. Ennek okán a követelés fennmaradó részének érvényesítése iránt indított perben a bíróságnak érdemben vizsgálnia kell a kereset és az ellenkérelem mindazon elemeit, amelyekre az előzményi per anyagi jogerőhatása nem terjed ki, vagyis a felek a

¹⁰¹ Különvélemény [61]

¹⁰² A Pp. 2. § (1) bek. által – vitatható módon (kritikájára nézve l. Varga 2018, 23-24.) – megfogalmazott rendelkezési elv deklarálja is, hogy a felek szabadon rendelkezhetnek perbe vitt jogaikkal, ebből pedig nem lehet eltérő következtetésre jutni, mint hogy a feleknek joguk van az őket megillető alanyi jogok részben történő érvényesítésére.

korábbtól eltérő tényeket állíthatnak, bizonyítási indítványokat tehetnek, az alperes eltérő anyagi jogi kifogásra hivatkozhat.¹⁰³ Az előzményi perben hozott ítéletre vonatkozóan – az anyagi jogerőhatás tárgy terjedelmének helyes értelmezésével – az a következtetés vonható le, hogy az a később indított perben okirati bizonyítékként lesz felhasználható, ekként a bíróság anélkül veheti figyelembe a bizonyítékok értékelése, mérlegelése során az előzményi perben hozott ítéletben tett megállapításokat, hogy azokhoz kötve lenne.

Mindez valóban eredményezheti, hogy a később indított perben a bíróság az azonos jogviszonyból származó egyes követelésrészek tekintetében eltérő döntést hoz majd. A perjog célja azonban nem az anyagi igazságnak megfelelő döntés meghozatala, hanem a felek közötti jogvita rendezése, a jogvita pedig mindig az adott per keretein belül értelmezhető, a bírósági döntésnek nem feladata olyan jogról, követelésrészről dönten, amelyet a felek nem tettek jogvita tárgyává. A részletekben történő igényérvényesítéssel a felperesnek kell vállalnia annak a kockázatát, hogy az utóbb indított perben az alperes esetleg olyan bizonyítékkal, anyagi jogi kifogással fog szolgálni, amely a felperes pervesztességét fogja eredményezni.

Az anyagi jogerőhatás tárgyi terjedelme dolgozatban vizsgált összefüggéseinek és a Jogegységi határozat tartalmának gyakorlati relevanciája tehát az, hogy az anyagi jog szerint a felet megillető követelés részenként is érvényesíthető. A felperesnek azonban tudatában kell lennie annak, hogy az előzményi perben hozott ítélet anyagi jogerőhatása nem eredményez automatikus pernyertességet a később indított perben,¹⁰⁴ valamint annak, hogy a követelésrész bírói úton való érvényesítésével az elévülés nem szakad meg a teljes követelésre nézve.¹⁰⁵ Véleményem szerint a Kúria joggyakorlatának ezeket a következtetéseket kell világossá tennie mind az alsóbb fokú bíróságok, mind a gyakorló jogászok számára, kerülve a 8. pontban részletesebben is elemzett (helytelennek tekinthető) jogértelmezést.

Összefoglalva tehát „próbaperek” a magyar perjogban a Jogegységi határozat meghozatalát követően sem jöttek létre, a bíróságoknak minden esetben a marasztalási perek szabályainak alkalmazásával, érdemben kell vizsgálniuk a keresettel érvényesített jog fennállását és érvényesíthetőségét.

¹⁰³ Emellett szól, hogy a hatályos Pp. rendkívül szűkre szabja az új tényállítás, az ezzel összefüggő kereset- és ellenkérelem-változtatás, valamint az utólagos bizonyítás kereteit, amely által a perrendtartás a per minél gyorsabb lezárását, semmint a felek vitás életviszonyának mielőbbi rendezését tűzi ki céljául.

¹⁰⁴ Mivel a követelésrész érvényesítése iránt indított perek is marasztalási, nem pedig „bújtatott” megállapítási perek.

¹⁰⁵ L. a Kúria vizsgált jogegységi hatályú határozatát.

10. *De lege ferenda* javaslat és záró gondolatok

Dolgozatomban a bevezetésben megfogalmazottak alapján tehát azt tűztem ki célul, hogy az anyagi jogerőhatás jogtudományi elemzését követően megvizsgáljam a Jogegységi határozatban megjelenő álláspontokat, és annak alapján értékeljem azokat, illetve (tényleges és lehetséges) hatásukat a joggyakorlatra nézve.

Tekintettel arra, hogy az anyagi jogerőhatás elemzése körében a keresettel érvényesített jognak, illetve az arról szóló döntésnek kiemelt jelentősége van, ezért dolgozatomban a keresettel érvényesített jog fogalmával is foglalkoztam. Mivel a követelésrészek érvényesítése marasztalási perekben történik, ezért a marasztalási keresetek keresetelméleti jellemzőinek elemzése, és ezeknek az anyagi jogerőhatással való összevetése is szükségessé vált. Mindezek alapján meghatároztam az anyagi jogerőhatás tárgyi terjedelmének álláspontom szerint helyes értelmezését.

Az anyagi jogerőhatás elemzését követően a Jogegységi határozatban megjelenő álláspontokat tártam fel, majd ezeket vetettem kritikai elemzés alá. Ennek alapján igyekeztem rávilágítani a többségi határozat helyessége mellett az azt megalapozó érvelés hibáira, hiányosságaira is. Ezt követően a Jogegységi határozatban megjelenő különvélemény, majd az azt megalapozó szakirodalmi munkák érveit ismertettem, feltárva, hogy azok részben ellentétesek a perjogdogmatikai megfontolásokkal, részben pedig olyan perjogi következményeket, elvárásokat támasztanak az anyagi jogerőhatással szemben, melyek nem képzik célját a jogintézménynek. A Jogegységi határozatban megjelenő ellentétes álláspontok értékelése után foglalkoztam a többségi határozat hatásával a Kúria joggyakorlatára nézve, feltárva, hogy a korábban említett hiányosságok milyen jogértelmezésbeli problémákhoz vezettek és vezethetnek a jövőre nézve. Végezetül a különvélemény által felvetett „próbperek” kérdéskörét elemeztem, rávilágítva a részletekben történő igényérvényesítés gyakorlati szempontjaira.

10.1. *De lege ferenda* javaslat

Álláspontom szerint a Jogegységi határozat helyesen világított rá az anyagi jogerőhatás tárgyi terjedelméből fakadó következményre, mely szerint a nem érvényesített követelésrész újabb per útján érvényesíthető. Ezt a helyes következményt azonban számos ponton helytelen jogértelmezéssel támasztotta alá, amely negatív következményekkel járt és járhat a jövőben a joggyakorlat alakulására nézve. Erre tekintettel dolgozatomnak az anyagi jogerőhatás tárgyi

terjedelmével kapcsolatos elvi tételét *de lege ferenda* javaslat formájában fogalmazom meg az alábbiak szerint.

A Pp. anyagi jogerőhatásról rendelkező 360. § kiegészítését javaslom az alábbi bekezdés beiktatásával:

*(1a) Az ítéletben foglalt döntéshez annyiban fűződik anyagi jogerőhatás, amennyiben az a keresettel érvényesített jog tárgyában határoz.*¹⁰⁶

A javaslat törvénybe iktatásával az anyagi jogerőhatás tárgyi terjedelmével kapcsolatos dogmatikai háttér tisztázása válna lehetővé. A rendelkezés beiktatása egyértelművé tenné, hogy az anyagi jogerőhatás nem az ítélet egészéhez fűződik, hanem a keresettel érvényesített jogról hozott döntéshez. A javasolt új bekezdés a „*keresettel érvényesített jog tárgyában*” fordulattal tisztázná, hogy a keresettel érvényesített jog tárgya a fél által érvényesített követelésrész.¹⁰⁷ A rendelkezés világossá tenné tehát, hogy a keresettel érvényesített jogról szóló döntéshez csak olyan terjedelemben fűződhet anyagi jogerőhatás, amelyben a jog a per tárgyát képezte.

Fontosnak tartom kiemelni, hogy az általam felvetett *de lege ferenda* javaslat szükségességét nem az indokolja, hogy a hatályos Pp. megfogalmazásából, és az abból következő perjogtudományi érvekből az anyagi jogerőhatás tárgyi terjedelmének a javaslatom szerinti tartalma nem lenne levezethető. A javaslat indoka a többségi határozat által okozott, a Kúria joggyakorlatában nyomon követhető jogértelmezési bizonytalanság, amely megfelelő jogalkotói korrekció nélkül lehetővé teszi a különvéleményben foglalt aggályoknak megfelelő jogalkalmazás tényleges megjelenését.

10.2. Záró gondolatok

Dolgozatom végéhez érve hangsúlyozni kívánom, hogy a polgári per feladata a felek jogvitájának a bíróság közreműködésével történő felelős rendezése.¹⁰⁸ A felek pedig a rendelkezési elvnek megfelelően meghatározhatják jogvitájuk kereteit. E kettőből következően a bíróság nem dönthet olyan jogról, követelésről, vagy annak olyan meghatározható részéről, melyet a fél a perben nem állított, melyet a keresete nem tartalmazott. Az anyagi jogerőhatás helyes értelmezése álláspontom szerint az, hogy a felek számára végleges döntést hoz létre

¹⁰⁶ Tartalmilag egyezően fogalmaz a Szakértői Javaslat 269. § (1) bek. is.

¹⁰⁷ L. Kovács 1928, 853., aki a jog tárgyaként a kérelmet azonosítja. Mivel részletesebb kifejtésre a tartalmi korlátok miatt nincs lehetőség, ezért csak utalok arra, hogy a javaslat anyagi jogi alappal is rendelkezik, mivel követelésen a kötelmet magát érthetjük a jogosult oldaláról nézve, a kötelem tárgyaként pedig a szolgáltatást azonosítjuk (l. Grosschmid 1933, 1311.). E felfogás szerint a követelésrész a keresettel érvényesített jogban (hiszen akinek joga van a többhöz, annak joga van a kevesebbhez is), az általa lefedett szolgáltatás pedig a kereseti kérelemben jelenik meg.

¹⁰⁸ Szakértői Javaslat 2. §

abban a terjedelemben, amelyben jogvitájukat, jogaikat vagy kötelezettségeiket bírói elbírálásnak vetették alá. Véleményem szerint nincs olyan jogforrás, melyből levezethető lenne az igényérvényesítés kizárása abban az esetben, ha a bíróság a követelésnek csak egy részét bírálta el érdemben. Ez az értelmezés felel meg a felek privátautonómiájának és az abból fakadó rendelkezési elvnek és egyéb követelményeknek a polgári perben. Kutatásommal és az általam megfogalmazott javaslattal is erre az összefüggésre kívántam rámutatni.

Felhasznált források

Jogforrások

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)

1911. évi I. törvénycikk a polgári perrendtartásról

1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról

2011. évi CLXI. törvény a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról

2016. évi CXXX. törvény a polgári perrendtartásról

Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának 6/2022. Jogegységi határozata (Jpe.III.60.027/2022/15.)

Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának Jpe.II.60.060/2023/7. sz. jogegységi hatályú határozata

Bírósági döntések

Pdt. III. 29. – (Kovács Marcel (szerk.): Perjogi döntvénytár, III. kötet 29. sz.)

Pdt. V. 24. – (Kovács Marcel (szerk.): Perjogi döntvénytár, V. kötet 24. sz.)

BH1981. 363.

BH2015. 230. – (Kúria Gfv.30.185/2014/9.)

Kúria Gfv. 30.322/2023/3.

Kúria Gfv. 30.326/2023/3.

Kúria Pfv. 20.783/2023/2.

Kúria Pfv. 20.088/2022/11.

Kúria Gfv. 30.336/2023/3.

Kúria Pfv. 21.205/2023/7.

Irodalomjegyzék

Bacsó–Beck–Móra–Névai 1962

Bacsó Ferenc–Beck Salamon–Móra Mihály–Névai László: Magyar polgári eljárásjog. Budapest, 1962.

Bajory 1976

Bajory Pál: Határozatok. In: Szilberek Jenő–Névai László (szerk.): A polgári perrendtartás magyarázata. Budapest, 1976.

Ébner 2018

Ébner Vilmos: Perindítás. In: Varga István (szerk.): A polgári perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja. Budapest, 2018.

Éless–Döme 2014	Éless Tamás–Döme Attila: Alapvetések a polgári per szerkezetéhez. In: Németh János–Varga István (szerk.): Egy új polgári perrendtartás alapjai. Budapest, 2014.
Éless–Parlagi 2014	Éless Tamás–Parlagi Mátyás: Az érvényesített joghoz kötöttség. In: Németh János–Varga István (szerk.): Egy új polgári perrendtartás alapjai. Budapest, 2014.
Farkas 1976	Farkas József: A jogerő a magyar polgári peres eljárásban. Budapest, 1976.
Gaár I. 1911	Gaár Vilmos: A magyar polgári perrendtartás magyarázata. I. kötet. Budapest, 1911.
Gaár II. 1911	Gaár Vilmos: A magyar polgári perrendtartás magyarázata. II. kötet. Budapest, 1911.
Gátos 2010	Gátos György: Határozatok. In: Németh János–Kiss Daisy (szerk.): A polgári perrendtartás magyarázata. Budapest, 2010 ³ .
Grosschmid 1933	Grosschmid Béni: Fejezetek kötelmi jogunk köréből. Második kötet, második rész. Budapest, 1933.
Haupt 2000	Haupt Egon: A jogcímhez kötöttség kérdése a polgári perben. Magyar Jog, 2000/10.
Haupt 2003	Haupt Egon: És mégis jogcímhez kötött! – Válasz dr. Kovács László szerkesztő észrevételeire. Magyar Jog, 2003/12.
Kengyel 2010	Kengyel Miklós: Keresetindítás. In: Németh János–Kiss Daisy (szerk.): A polgári perrendtartás magyarázata. Budapest, 2010 ³ .
Kengyel 2014	Kengyel Miklós: Magyar polgári eljárásjog. Budapest, 2014 ¹² .
Kiss 2014	Kiss Daisy: A polgári per titkai. Budapest, 2014.
Kobler 1901	Kobler Ferencz: Az állítási érdek szabályai. Tekintettel a magyar polgári perrendtartás törvényjavaslatára. Budapest, 1901.

Kovács 2003	Kovács László: Mit jelent a bíróság jogcímhez kötöttsége? – Észrevételek dr. Haupt Egon cikkére. Magyar Jog 2003/9.
Leszkoven 2023	Leszkoven László: A követelésrész érvényesítése és az anyagi jogerőhatás kapcsolata: megjegyzések egy jogegységi határozat margójára. Gazdaság és Jog, 2023/11-12.
Magyary–Nizsalovszky 1939	Magyary Géza: Magyar polgári perjog. Harmadik kiadás. Kiegészítette és átdolgozta Nizsalovszky Endre. Budapest, 1939 ³ .
Németh 2010	Németh János: Alapelvek. In: Németh János–Kiss Daisy (szerk.): A polgári perrendtartás magyarázata. Budapest, 2010 ³ .
Névai 1967	Névai László: Keresetindítás. In: Szilbereky Jenő–Névai László (szerk.): A polgári perrendtartás magyarázata. Budapest, 1967.
Névai–Szilbereky 1974	Névai László–Szilbereky Jenő: Polgári eljárásjog. Budapest, 1974.
Novák 1967	Novák István: Határozatok. In: Szilbereky Jenő–Névai László (szerk.): A polgári perrendtartás magyarázata. Budapest, 1967.
Novák 2017	Novák Zoltán Sebestyén: Kétélű kard? A <i>res iudicata</i> joghatása részkövetelés érvényesítése esetén. Gazdaság és Jog, 2017/5.
Orosz 2018	Orosz Árpád: A határozatok fajtái, tartalma és közlése. In: Varga István (szerk.): A polgári perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja. Budapest, 2018.
Pákozdi 2015	Pákozdi Zita: A jogerő tárgyi terjedelme a polgári perben. Szeged, 2015.
Sárffy 1934	Sárffy Andor: A végrehajtás megszüntetése iránti per. Budapest, 1934.
Sárffy 1946	Sárffy Andor: Magyar polgári perjog. Budapest, 1946.

Schönvitzky 1933	Schönvitzky Bertalan: Az ítéleti indokolás jogerőre emelkedése. Magyar Jogászegyleti Értekezések 1933/4.
Schönvitzky 1938	Schönvitzky Bertalan: Az ítélet és a jogerő. Bevezetés a jogerőtanba. Eger, 1938.
Szakértői Javaslat	Varga István–Éless Tamás (szerk.): Szakértői Javaslat az új polgári perrendtartás kodifikációjára. Budapest, 2016.
Varga 2018	Varga István: Alapelvek. In: Varga István (szerk.): A polgári perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja. Budapest, 2018.
Völcssey 2021	Völcssey Balázs: Az anyagi jogerőhatás tárgyi terjedelmének összehasonlító elemzése a magyar, a német és a svájci polgári perjog alapján. Budapest, 2021.
Zaicsek 2018	Zaicsek Károly: A határozatok joghatásai. In: Varga István (szerk.): A polgári perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja. Budapest, 2018.